

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:

Завідувачка кафедри,
к. е. н., доцентка

_____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ **2025 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Удосконалення організації обліку виробництва і реалізації продукції в
сільськогосподарських підприємствах
Освітньо-професійна програма 071 «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувач

Вадим ТРОЦЬКИЙ

Науковий керівник,
д.е.н., доцент

Олександр АТАМАС

Дніпро – 2025

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів

Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

Освітній ступінь магістр

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« _____ » _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

**на кваліфікаційну роботу здобувачу вищої освіти другого
(магістерського) рівня**

Троцький Вадим Анатолійович

1.Тема кваліфікаційної роботи «Удосконалення організації обліку виробництва і реалізації продукції в сільськогосподарських підприємствах»

керівник роботи Атамас Олександр Петрович, к.е.н., доцент

затверджені наказом ДДАЕУ від « _____ » _____ 2025 р. № _____

2.Строк подання здобувачем роботи – _____ 2025 року

Вихідні дані до роботи Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», Податковий кодекс України, НП(с)БО, реєстри синтетичного, аналітичного обліку та фінансова звітність.

Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити).

1. Теоретичні засади організації обліку виробництва і реалізації продукції. 2. Сучасний стан організації обліку виробництва і реалізації продукції в сільськогосподарських підприємствах 3. Удосконалення методики і практики організації обліку виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).

1. Динаміка необоротних активів СТОВ «ДНІПРО-Н», тис. грн. Динаміка основних засобів СТОВ «ДНІПРО-Н», тис. грн. Динаміка поточної дебіторської заборгованості СТОВ «ДНІПРО-Н», тис. грн. Організаційна структура бухгалтерської служби СТОВ «ДНІПРО-Н». Схема інтеграції автоматизованої системи обліку в аграрному підприємстві. Модель інтеграції фінансового та управлінського обліку в аграрному підприємстві. Запропонована система внутрішнього контролю. Схема цифрової моделі обліку аграрного підприємства.

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення організації обліку виробництва і реалізації продукції в сільськогосподарських підприємствах»

Кваліфікаційна робота: 64 ст. основного тексту, 5 рис., 9 табл., 8 додатків, 35 літературних джерела.

Об'єкт дослідження є процес організації бухгалтерського обліку виробництва і реалізації продукції в сільськогосподарських підприємствах, а також система управління обліковою інформацією, що забезпечує формування показників витрат, доходів і фінансових результатів діяльності аграрних суб'єктів господарювання.

Мета роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробленні практичних рекомендацій щодо удосконаленні методики і організації бухгалтерського обліку виробництва та реалізації продукції в сільськогосподарських підприємствах з урахуванням сучасних вимог управління, цифровізації та переходу до міжнародних стандартів звітності.

Методи дослідження. Діалектичний метод пізнання, метод наукової абстракції, методи логічного та історичного дослідження, метод систематичного і порівняльного аналізу.

Досліджено і узагальнено теоретико-методологічні основи організації бухгалтерського обліку виробництва і реалізації продукції в сільськогосподарських підприємствах в умовах цифровізації економіки. Надані рекомендації з удосконалення організації бухгалтерського обліку виробництва і реалізації продукції на сільськогосподарських підприємствах. Використання отриманих результатів підвищить ефективність організації бухгалтерського обліку та діяльності сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ,
ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ, ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ,
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

ABSTRACT

Topic: "Improving the organization of accounting for production and sales of products in agricultural enterprises "

Qualification work: 64 p. of the main text, 5 figures, 9 tables, 8 appendices, 35 literary sources.

The object of the study is the process of organizing accounting for production and sales of products in agricultural enterprises, as well as the accounting information management system that ensures the formation of indicators of costs, income and financial results of the activities of agricultural business entities.

The purpose of the work is to theoretically substantiate and develop practical recommendations for improving the methodology and organization of accounting for production and sales of products in agricultural enterprises, taking into account modern management requirements, digitalization and the transition to international reporting standards.

Research methods. Dialectical method of cognition, method of scientific abstraction, methods of logical and historical research, method of systematic and comparative analysis.

The theoretical and methodological foundations of the organization of accounting for production and sales of products in agricultural enterprises in the conditions of digitalization of the economy have been studied and generalized. Recommendations are given for improving the organization of accounting for production and sales of products in agricultural enterprises. The use of the obtained results will increase the efficiency of the organization of accounting and the activities of agricultural enterprises.

Keywords

ORGANIZATION OF ACCOUNTING, AUTOMATION OF PROCESSES, PRODUCTION, INFORMATION TECHNOLOGIES, DIGITIZATION OF THE ECONOMY

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	3
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИРОБНИЦТВА І РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ	10
1.1. Економічна сутність та особливості виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств	10
1.2. Теоретичні основи обліку виробництва та реалізації продукції у сільському господарстві	14
1.3. Нормативно-правове забезпечення та стандарти бухгалтерського обліку процесу виробництва і реалізації продукції	17
Висновки до першого розділу	22
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИРОБНИЦТВА І РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	25
2.1. Організаційно - економічна характеристика СТОВ «ДНІПРО-Н»	25
2.2. Характеристика організації бухгалтерського обліку та формування обліково - аналітичного забезпечення внутрішньовиробничого обліку	30
2.3. Організація обліку руху готової продукції сільськогосподарського виробництва та її реалізації СТОВ «ДНІПРО-Н»	35
2.4. Проблеми та недоліки існуючої системи обліку на прикладі аграрних підприємств	37
Висновки до другого розділу	39
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ І ПРАКТИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИРОБНИЦТВА І РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	43
3.1. Використання цифрових технологій та автоматизованих систем обліку у виробничих процесах	43
3.2. Інтеграція управлінського та фінансового обліку в аграрних підприємствах	47
3.3. Практичні рекомендації щодо підвищення прозорості та ефективності обліку виробництва й реалізації продукції	50
Висновки до третього розділу	56
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66
ДОДАТКИ	69

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена ключовою роллю бухгалтерського обліку у забезпеченні ефективного управління сільськогосподарським виробництвом в умовах сучасних економічних трансформацій, цифровізації та інтеграції України у світовий економічний простір. Сільське господарство є базовою галуззю національної економіки, що визначає продовольчу безпеку держави, формує значну частку ВВП і забезпечує зайнятість населення. Разом з цим, ця галузь характеризується високим рівнем ризику, сезонністю виробництва, біологічними особливостями активів і залежністю від природно-кліматичних умов, що зумовлює складність організації облікового процесу та потребує вдосконалення методики відображення господарських операцій.

Актуальність дослідження посилюється необхідністю підвищення ефективності використання виробничих ресурсів у сільськогосподарських підприємствах, що є визначальним чинником їх конкурентоспроможності та фінансової стабільності. Удосконалення методики обліку виробництва і реалізації продукції дозволяє не лише підвищити рівень контролю за витратами, а й забезпечити формування достовірної інформаційної бази для економічного аналізу, планування, прогнозування та прийняття ефективних управлінських рішень.

Таким чином, дослідження питань удосконалення методики і практики організації обліку виробництва і реалізації продукції в сільськогосподарських підприємствах є надзвичайно актуальним, адже спрямоване на розроблення теоретико-методичних і практичних засад формування сучасної, автоматизованої, інтегрованої системи бухгалтерського обліку, здатної забезпечити ефективне управління аграрним виробництвом, підвищити його конкурентоспроможність та стійкість у мінливому економічному середовищі.

Мета і завдання дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробленні практичних рекомендацій щодо удосконалення методики і організації бухгалтерського обліку виробництва та реалізації продукції в сільськогосподарських підприємствах з урахуванням сучасних вимог управління, цифровізації та переходу до міжнародних стандартів звітності.

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачається вирішення наступних завдань:

- розкрити економічну сутність, зміст та значення обліку виробництва і реалізації продукції у системі управління сільськогосподарським підприємством;

- дослідити нормативно-правову базу та сучасні методичні підходи до організації обліку у сфері аграрного виробництва;

- проаналізувати особливості формування витрат і калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції в умовах різних галузей - рослинництва і тваринництва;

- визначити проблеми та недоліки діючої практики обліку виробництва і реалізації продукції в сільськогосподарських підприємствах;

- обґрунтувати напрями вдосконалення методики бухгалтерського обліку з використанням сучасних інформаційних технологій, автоматизованих систем і цифрових платформ;

- розробити пропозиції щодо підвищення ефективності організації обліку реалізації продукції, контролю за витратами і формування достовірних фінансових результатів;

- узагальнити методичні підходи до інтеграції бухгалтерського, управлінського та аналітичного обліку в єдину інформаційну систему управління підприємством.

Об'єкт дослідження є процес організації бухгалтерського обліку виробництва і реалізації продукції в сільськогосподарських підприємствах, а також система управління обліковою інформацією, що забезпечує

формування показників витрат, доходів і фінансових результатів діяльності аграрних суб'єктів господарювання.

Предмет дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів удосконалення методики бухгалтерського обліку виробництва та реалізації сільськогосподарською продукції, включаючи методи оцінки біологічних активів, формування собівартості, організацію документального оформлення господарських операцій, а також впровадження сучасних цифрових технологій у систему обліку і контролю.

Методи дослідження. Для досягнення мети і поставлених завдань у кваліфікаційній роботі застосовано комплекс взаємопов'язаних методів дослідження, серед яких: діалектичний метод пізнання - використано для розкриття сутності та закономірностей розвитку бухгалтерського обліку у сільському господарстві в умовах цифрової трансформації; метод системного підходу - застосовано при аналізі взаємозв'язку між елементами облікової системи, процесами виробництва, реалізації продукції та управлінського контролю; абстрактно-логічний метод-використано для узагальнення теоретичних підходів і формування наукових висновків щодо удосконалення методики обліку; економіко-статистичний аналіз застосовано для вивчення тенденцій розвитку аграрного виробництва, оцінки динаміки витрат, доходів і прибутковості підприємства; порівняльний аналіз - використано для зіставлення національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, а також для аналізу методичних підходів у різних господарствах; методи групування і класифікації - застосовано для систематизації витрат за видами, напрямками діяльності та статтями калькуляції; інформаційно-аналітичні методи - використано для обґрунтування можливостей впровадження автоматизованих систем у практику бухгалтерського обліку; метод економічного моделювання - дозволив оцінити вплив удосконалення облікової політики та автоматизації обліку на фінансові результати діяльності підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретико-методичних засад і розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення організації та методики бухгалтерського обліку виробництва і реалізації продукції в сільськогосподарських підприємствах в умовах цифрової трансформації економіки та впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження були представлені на конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: збірник тез III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 22-23 жовтня 2025 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2025, С.125.

Публікації. За результатами проведеного дослідження опубліковано одну наукову працю в фаховому електронному журналі «Актуальні проблеми сталого розвитку», 1(9), 2025, «Сучасні методи обліку виробництва та реалізації продукції в сільськогосподарських підприємствах: методологічні постулати та інноваційні парадигми» в співавторстві.

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 35 найменування, містить 9 таблиць, 5 рисунків, 8 додатків. Основний зміст дипломної роботи викладено на 64 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИРОБНИЦТВА І РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ

1.1. Економічна сутність та особливості виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств

Виробнича діяльність сільськогосподарських підприємств є фундаментальною складовою аграрного сектору економіки, який забезпечує продовольчу безпеку держави, формує значну частку національного доходу, створює робочі місця та виступає основою розвитку суміжних галузей - переробної, харчової, легкої промисловості. Її економічна сутність полягає у здійсненні процесу виробництва сільськогосподарської продукції - рослинницької та тваринницької - з метою задоволення потреб суспільства у продовольстві, сировини для промисловості та отримання прибутку. Однак сільське господарство має низку специфічних рис, які суттєво відрізняють його від інших галузей матеріального виробництва.

Особливістю аграрного виробництва є його органічний зв'язок з природним середовищем. Головним і незамінним засобом виробництва є земля, яка водночас виступає і предметом, і засобом праці. Саме від родючості ґрунтів, їх агрохімічних властивостей та раціонального використання залежить ефективність виробничої діяльності підприємства. На відміну від промисловості, де засоби виробництва створюються людиною, у сільському господарстві вони мають природне походження, тому потребують особливого підходу до збереження та відтворення [19]. Земля є не лише економічною категорією, але й екологічним чинником, що визначає межі інтенсифікації виробництва.

Сільськогосподарська діяльність характеризується вираженим сезонним характером, який зумовлений біологічними циклами розвитку рослин і тварин. Періоди посіву, росту, дозрівання та збирання врожаю чергуються з періодами відносного спаду активності. Це створює певні труднощі у плануванні виробництва, фінансів і праці. Зокрема, у періоди посівної або жнивної компанії спостерігається пікове навантаження на трудові ресурси та техніку, тоді як в міжсезоння виникають простоя, що потребують гнучкої організації виробничого процесу та ефективного використання робочої сили [25].

Істотною рисою аграрного виробництва є його залежність від природно-кліматичних умов. Погодні коливання, посуха, надлишок опадів, заморозки чи інші стихійні явища суттєво впливають на обсяг і якість продукції. Це робить діяльність аграрних підприємств ризиковою, адже навіть за найкращої організації виробництва зовнішні природні чинники можуть звести нанівець економічний результат. Тому особливого значення набувають страхування врожаю, створення резервних фондів, застосування адаптивних технологій землеробства та систем точного моніторингу [17].

Сільське господарство працює з живими організмами - рослинами і тваринами, розвиток яких підпорядковується законам біології, а не виключно технічним або економічним чинникам. Біологічні процеси мають тривалий період відтворення, що зумовлює відкладений ефект від витрат: результати праці часто проявляються лише через декілька місяців або навіть роки. Наприклад, у тваринництві процес вирощування худоби є багатоступеневим, а у садівництві чи виноградарстві перший урожай може бути отриманий лише через кілька років після закладки насаджень.

Виробнича діяльність сільськогосподарських підприємств має внутрішньогосподарський замкнений цикл: частина продукції використовується для власних потреб - насіння для посіву, корми для тварин, органічні добрива для удобрення полів. Таким чином, підприємство

одночасно виробляє і споживає власну продукцію, що створює специфіку у бухгалтерському обліку, плануванні витрат та формуванні собівартості [31].

Структура виробництва в аграрних підприємствах, як правило, багатогалузева. До основних галузей належить рослинництво та тваринництво, як взаємопов'язані між собою, утворюючи єдиний технологічний комплекс. Окрім основних, у складі господарства функціонують допоміжні та обслуговуючі підрозділи - ремонтні майстерні, енергетичні служби, транспорт, зерносховища, переробні цехи. Це дозволяє підвищувати рівень самозабезпеченості та знижувати залежність від зовнішніх контрагентів.

Виробничу діяльність у сільському господарстві можна розглядати як поєднання матеріальних, трудових і природних факторів, спрямованих на створення кінцевого продукту. Для досягнення високої ефективності необхідно забезпечити оптимальне співвідношення між цими факторами. Основними показниками результативності є урожайність культур, продуктивність тварин, собівартість і рентабельність продукції, фондвіддача, ефективність використання землі та праці [3].

Сучасні умови розвитку аграрного виробництва вимагають цифрової трансформації галузі. Використання інформаційних технологій, GPS-навігації, дронів, сенсорних систем контролю вологості та якості ґрунту дозволяє підвищувати точність і ефективність технологічних операцій. Такі системи, як ERP - рішення для агробізнесу, програмні комплекси «1С:Агро», «Soft.Farm», «AgriChain», забезпечують автоматизацію обліку, аналітики, управління фінансами і виробництвом. Це сприяє зниженню витрат, оптимізації логістики та підвищенню прозорості бізнес процесів.

Важливою складовою економічної сутності виробничої діяльності є її соціальна функція. Сільськогосподарські підприємства відіграють вирішальну роль у розвитку сільських територій - створюють робочі місця, підтримують місцеву інфраструктуру, формують податкові надходження, забезпечують соціальну стабільність у громадах. Особливо актуальним це

стає в умовах післявоєнного відновлення України, коли аграрний сектор виступає одним з драйверів економічного зростання та інтеграції у європейський економічний простір [7].

Не менш важливим аспектом є екологічна відповідальність аграрних підприємств. Інтенсифікація виробництва, надмірне застосування мінеральних добрив і пестицидів призводять до деградації ґрунтів, ерозії, забруднення водних ресурсів. Тому впровадження принципів сталого розвитку, екологічного землеробства та органічного виробництва стає необхідною умовою довгострокової конкурентоспроможності галузі. В Україні активно розвивається система сертифікації органічної продукції відповідно до стандартів ЄС, що відкриває нові можливості для експорту.

Ефективне функціонування сільськогосподарських підприємств потребує удосконаленої системи управління. Організаційно-економічна структура підприємства повинна забезпечувати чіткий розподіл функцій між підрозділами, раціональне використання ресурсів і відповідальність за результати діяльності. У сучасних умовах управління має базуватися на принципах стратегічного планування, контролінгу, ризик-менеджменту та інноваційного розвитку.

Економічна сутність виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств полягає у поєднанні природних, трудових і матеріальних факторів у процесі створення суспільно корисних благ. Специфічні риси цієї діяльності - біологічний і сезонний характер, залежність від природних умов, використання землі як основного засобу виробництва, багатогалузевість і внутрішнє споживання продукції - формують унікальне середовище функціонування аграрного сектору. В умовах глобальної конкуренції та кліматичних викликів подальший розвиток сільськогосподарських підприємств в Україні має ґрунтуватися на поєднанні інноваційних технологій, екологічних принципів господарювання та ефективних економічних механізмів управління.

1.2. Теоретичні основи обліку виробництва та реалізації продукції у сільському господарстві

Облік виробництва та реалізації продукції у сільському господарстві є однією з ключових підсистем бухгалтерського обліку, яка забезпечує формування достовірної інформації про процес створення, використання та реалізації результатів сільськогосподарської діяльності. Його теоретичні основи базуються на положеннях економічної теорії, аграрної економіки, фінансового обліку, а також на чинних нормативно-правових актах, що регулюють діяльність аграрних підприємств. Особливістю аграрного сектору полягає у поєднанні біологічних процесів з виробничими, що зумовлює специфіку методики обліку витрат, калькулювання собівартості та визначення результатів господарювання.

У теоретичному аспекті облік виробництва в сільському господарстві відображає систему узагальнення інформації про використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів у процесі вирощування рослинницької та тваринницької продукції. Сільськогосподарське виробництво характеризується біологічним характером процесів, сезонністю, залежністю від природно-кліматичних умов, тривалістю виробничого циклу та поєднанням процесів виробництва з процесами відтворення біологічних активів. Тому «методологія обліку має враховувати не лише економічні, а й природно-біологічні чинники, що визначають формування собівартості продукції та фінансового результату» [1].

Згідно з Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 41 «Сільське господарство» (МСБО 41), об'єктами обліку у сільському господарстві є біологічні активи, сільськогосподарська продукція та сільськогосподарські операції. Біологічні активи визнаються на дату їх первісного визнання за справедливою вартістю за вирахуванням витрат на продаж. Такий підхід сприяє більш об'єктивному відображенню вартості виробничих ресурсів, адже біологічні активи за своєю сутністю є само відтворювальними

елементами, які з часом змінюють свою якість і кількість [22]. У вітчизняній системі обліку ці положення реалізовані через НПСБО 30 «Біологічні активи», що встановлює порядок їх оцінки, визнання і відображення у фінансовій звітності.

Система обліку виробництва у сільському господарстві включає два основні напрями: облік у рослинництві та облік у тваринництві. У рослинництві обліковується процес вирощування культур - від підготовки ґрунту, посіву, догляду до збирання врожаю. Особливість полягає у віднесенні витрат на окремі культури, види робіт, а також у веденні аналітичного обліку за видами продукції, полями, ділянками чи культурами. У тваринництві об'єктами обліку є процес вирощування молодняка, відгодівлі, утримання основного стада, виробництва молока, м'яса, вовни та іншої продукції. У цьому разі облік має забезпечувати можливість визначення собівартості одиниці живої ваги, літра молока чи іншої продукції.

Важливою складовою є облік витрат на виробництво, який забезпечує узагальнення інформації про використання ресурсів і формування собівартості. У сільському господарстві витрати поділяються на прямі (насіння, добрива, корми, заробітна плата виробничих працівників тощо) та непрямі (загальновиробничі витрати, амортизація основних засобів). «Сільськогосподарські підприємства використовують елементи нормативного, планово-нормативного та фактичного обліку витрат, що дозволяє проводити контроль за рівнем собівартості продукції та своєчасно виявляти резерви економії» [30].

Методика калькулювання собівартості продукції у сільському господарстві має свою специфіку. Вона передбачає використання елементного, статейного та об'єктного підходів до формування витрат. Собівартість одиниці продукції визначається шляхом ділення загальної суми витрат на фактичний обсяг отриманої продукції. Проте в умовах багатопродуктивності, характерній для аграрного виробництва, застосовується система розподілу витрат між видами продукції за

коефіцієнтами чи пропорціями, визначеними за економічними ознаками або показниками виходу продукції.

Особливу роль у теоретичній системі обліку відіграє оцінка виробленої сільськогосподарської продукції. Згідно НПСБО 16 «Витрати» та НПСБО 30 «Біологічні активи», «оцінка може здійснюватися за фактичною собівартістю, справедливою вартістю або плановими цінами з подальшим коригуванням. На практиці поширено використання методу оцінки за справедливою вартістю, що забезпечує більшу наближеність фінансової інформації до реальних економічних умов, проте потребує розвиненого ринку аграрної продукції та достовірних ринкових індикаторів цін» [Голов, 2021].

Облік реалізації сільськогосподарської продукції відображає завершальний етап виробничо-комерційного циклу та забезпечує формування доходів, фінансових результатів і рентабельності. Згідно НПСБО 195 «Дохід», дохід визнається під час переходу ризиків і вигод, пов'язаних з правом власності на продукцію, від виробника до покупця. Особливістю сільського господарства є те, що реалізація може здійснюватися у формі бартерних операцій, натуральних розрахунків, або в рамках коопераційних об'єднань. Це потребує відповідної організації аналітичного обліку для відображення особливих умов реалізації та формування достовірної звітності.

Організаційна структура виробництва та реалізації у сільськогосподарських підприємствах залежить від масштабу діяльності, спеціалізації та технологічних процесів. У невеликих господарствах часто використовується спрощена форма обліку, тоді як на великих агрохолдингах - автоматизовані системи управлінського обліку, які інтегрують фінансові, матеріальні та виробничі дані. Цифровізація облікових процесів у сучасному агробізнесі сприяє підвищенню точності облікових даних, швидкості їх обробки та ефективності управлінських рішень.

Важливим теоретичним аспектом є взаємозв'язок бухгалтерського та управлінського обліку. Інформація, сформована у фінансовому обліку, слугує

основою для управлінського аналізу, контролю витрат, планування виробництва та реалізації продукції. У цьому контексті актуальним є впровадження системи обліку за центрами відповідальності, що дозволяє оцінювати ефективність роботи окремих підрозділів, фермерських бригад, виробничих цехів тощо.

Таким чином, теоретичні основи обліку виробництва та реалізації продукції у сільському господарстві формують цілісну систему знань, що поєднує економічну, організаційну, технологічну та правову компоненти. Розвиток цифрових технологій і глобалізація аграрних ринків, зумовлюють необхідність подальшого вдосконалення методології обліку, гармонізації національних стандартів з МСФЗ та розширення аналітичних можливостей бухгалтерських систем для прийняття управлінських рішень.

1.3. Нормативно-правове забезпечення та стандарти бухгалтерського обліку процесу виробництва і реалізації продукції

Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку процесу виробництва і реалізації продукції є фундаментальною складовою системи фінансово-господарського регулювання діяльності підприємства. Воно визначає правила, принципи, методи та процедури формування, відображення й узагальнення інформації про витрати, доходи та результати господарської діяльності, забезпечуючи її достовірність. Порівнюваність і корисність для користувачів фінансової звітності. У контексті сучасних економічних викликів та процесів євроінтеграції України особливого значення набуває узгодження національної системи обліку з міжнародними стандартами, що сприяє підвищенню прозорості та інвестиційної привабливості українських підприємств.

Система нормативного регулювання бухгалтерського обліку в Україні має багаторівневу структуру, що передбачає наявність законодавчих,

підзаконних, методичних та внутрішньогосподарських документів. Вищим рівнем є Закони України, які встановлюють базові принципи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Основним законодавчим актом у цій сфері є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. №996-XIV(зі змінами), який визначає правові засади регулювання, організації, ведення обліку та складання звітності.

Відповідно до ст. 1 зазначеного Закону, бухгалтерський облік - «це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передавання інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття управлінських рішень»[15]. Закон визначає також основні принципи бухгалтерського обліку: автономність підприємства, безперервність діяльності, обачність, нарахування та відповідність доходів і витрат, превалювання сутності над формою, історичну (фактичну) собівартість, повне висвітлення, єдиний грошовий вимірник тощо [15].

Другий рівень становлять національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО, затвердженні Міністерством фінансів України. Вони деталізують порядок обліку господарських операцій, визначають методологію формування фінансової звітності та забезпечують її відповідність міжнародним підходам. У контексті обліку виробництва і реалізації продукції основне значення мають НП(С)БО 9 «Запаси», НП(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 15 «Доходи», НП(С)БО 30 «Біологічні активи» (для аграрних підприємств), а також НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Третій рівень нормативного регулювання складають підзаконні нормативні акти, зокрема інструкції, методичні рекомендації, накази Міністерства фінансів, Державної податкової служби, Державної аудиторської служби тощо. Серед них - Інструкція по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і

господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України №291 від 30.11.1999 р., яка визначає структуру рахунків та кореспонденцію між ними.

Четвертий рівень складають внутрішні документи підприємства, серед яких - облікова політика, робочий план рахунків, графік документообороту, посадові інструкції бухгалтерів. Саме на цьому рівні «відбувається конкретизація методів обліку витрат і доходів, вибір баз розподілу накладних витрат, способів оцінки вибуття запасів тощо» [5,8].

Процес виробництва на підприємстві відображається в обліку через систему рахунків класу 2 «Запаси» і класу 8 «Витрати за елементами». Основним нормативним документом, що регламентує відображення операцій з запасами, є НП(С)БО 9 «Запаси». Згідно з ним, «виробничі запаси визнаються активом, якщо існує ймовірність отримання в майбутньому економічних вигід і якщо їхня вартість може бути достовірно визначена» [24]. Запаси оцінюються за первісною вартістю, яка включає ціну придбання, транспортно-заготівельні витрати та інші витрати, пов'язані з доведенням запасів до стану, придатного для використання.

Витрати пов'язані з виробництвом продукції, регламентуються НП(С)БО 165 «Витрати», де зазначено, що вони визнаються за умови, якщо можуть бути достовірно оцінені та якщо в майбутньому очікується зменшення економічних вигід унаслідок їх здійснення. НП(С)БО 16 визначає склад виробничої собівартості, до якої входять прямі матеріальні витрати на оплату праці, інші прямі витрати та загальновиробничі витрати.

Особливу роль у розкритті методології калькулювання собівартості відіграють «Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг)», затверджені наказом Міністерства фінансів України №373 від 21.06.2002 р. Вони деталізують порядок формування виробничої собівартості залежно від галузі, технологічного процесу та організаційної структури підприємства.

Для сільськогосподарських підприємств діють спеціальні норми, зокрема «Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних

активів і сільськогосподарської продукції, що ґрунтується на НП(С)БО 30 «Біологічні активи». Відповідно до цього стандарту, «облік біологічних активів ведеться за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на продаж, що забезпечує реальнішу оцінку виробничих результатів у сільському господарстві» [11].

Реалізація продукції є завершальним етапом виробничо-господарського циклу. Основним нормативним актом, що регулює порядок відображення доходів, є НП(С)ЮО 15 «Дохід». Відповідно до нього, дохід визнається у момент переходу ризиків і вигід, пов'язаних з правом власності на продукцію або товар, до покупця, за умови, що сума доходу може бути достовірно визначена.

НП(С)БО 15 класифікує доходи за видами діяльності:

- дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- інші операційні доходи;
- фінансові доходи;
- інші доходи.

Для визначення фінансового результату діяльності підприємства застосовують НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», який регламентує порядок формування показників прибутку (збитку), зокрема валового, операційного, фінансового та чистого.

У міжнародній практиці питання визнання доходів і витрат регламентуються Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), зокрема МСФЗ 15 «Дохід за договорами з клієнтами», який встановлює п'яти етапну модель визнання доходу:

- ідентифікація договору;
- визначення зобов'язань;
- визначення ціни операції;
- розподіл ціни;
- визначення доходу під час виконання зобов'язань [34].

Впровадження МСФЗ 15 поступово здійснюється в діяльності великих та середніх підприємств, що підвищують якість фінансової інформації для інвесторів.

Нормативне забезпечення бухгалтерського обліку координується МФУ, яке є уповноваженим органом у сфері формування державної політики з бухгалтерського обліку. Мінфін забезпечує гармонізацію національних стандартів з міжнародними, бере участь у розробці проєктів НП(С)БО, здійснює контроль за правильністю застосування норм обліку через Податкову службу та Державну аудиторську службу України.

Окрім державних органів, значну роль у стандартизації обліку відіграють професійні організації бухгалтерів і аудиторів. Такі як Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України (ФПБАУ), які сприяють впровадженню міжнародних стандартів і підвищенню кваліфікації фахівців.

В умовах інтеграції України до європейського економічного простору особливої актуальності набуває адаптація національної системи обліку до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Згідно з Законом України №996-XIV, підприємства що становлять суспільний інтерес (публічні акціонерні товариства, банки, страхові компанії, державні підприємства), зобов'язані вести облік і складати звітність за МСФЗ. Це «сприяє підвищенню довіри з боку інвесторів і кредиторів, забезпечує прозорість діяльності та можливість порівняння фінансової інформації на міжнародному рівні» [21].

МСФЗ мають більш гнучку концептуальну основу порівняно з НП(С)БО, орієнтовану на принципи, а не на правила. Так, у МСФЗ акцент робиться на достовірному поданні інформації, сутності господарських операцій, оцінці активів за справедливою вартістю, що забезпечує більш реальне відображення результатів виробництва й реалізації продукції.

Таким чином, нормативно-правове забезпечення та стандарти бухгалтерського обліку процесу виробництва і реалізації продукції в Україні формують цілісну систему, яка базується на поєднанні національних

положень, міжнародних стандартів і внутрішніх регламентів підприємств. Її розвиток спрямовано на забезпечення достовірності, прозорості та порівнянності облікових даних, що є передумовою ефективного управління підприємствами й підвищення їхньої конкурентоспроможності.

В умовах цифровізації та глобалізації економіки необхідним є подальше вдосконалення нормативно-правової бази бухгалтерського обліку, її гармонізація з МСФЗ, а також розвиток методичних рекомендацій, які враховуватимуть галузеві особливості виробництва. У майбутньому ключовими напрямками удосконалення облікової системи стануть автоматизація процесів обліку, інтеграція фінансової та управлінської звітності, а також підвищення ролі професійної етики й відповідальності бухгалтерів.

Висновки до першого розділу

1. Економічна сутність сільськогосподарських підприємств полягає у поєднанні виробничих ресурсів - землі, праці, капіталу та підприємницьких здібностей - з метою одержання продукції рослинництва і тваринництва, яке має суспільну користь і реалізується на ринку. Особливістю цієї діяльності є залежність виробничого процесу від природно-кліматичних умов, сезонності, тривалості біологічних циклів вирощування, а також специфічності використання землі як головного засобу виробництва. Ці чинники зумовлюють підвищений рівень ризику та нестабільності результатів діяльності аграрних підприємств.

Крім того, особливості сільськогосподарського виробництва проявляються у тому, що значна частина продукції використовується для власних виробничих потреб (насіння, корми, молодняк), що ускладнює процеси оцінки, калькулювання собівартості та формування фінансових результатів. Тому ефективність діяльності аграрних підприємств залежить не

лише від технологічного рівня виробництва, а й від раціональної організації обліку, контролю та управління ресурсами. У сучасних умовах цифровізації економіки саме автоматизація облікових процесів і впровадження інноваційних агротехнологій є основою підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору.

2. Теоретичні основи обліку у сільському господарстві ґрунтуються на принципах достовірності, повноти, безперервності та обачності, що забезпечують формування реальної інформації про витрати, результати та ефективність виробничої діяльності. Сільськогосподарське виробництво має складну структуру витрат, які включають матеріальні, трудові та біологічні ресурси, тому облік повинен враховувати специфіку процесів вирощування культур і утримування тварин. Особливе значення має облік біологічних активів, продукції власного виробництва, а також оцінка незавершеного виробництва, що вимагає застосування окремих методик та галузевих стандартів.

У процесі реалізації продукції облік забезпечує відображення операцій, пов'язаних з визначенням доходів, собівартості реалізованої продукції та фінансового результату. Це створює базу для аналізу ефективності діяльності та прийняття управлінських рішень щодо підвищення продуктивності та оптимізації витрат. Сучасні підходи до бухгалтерського обліку передбачають цифрову трансформацію облікових процесів через використання ERP-систем, хмарних платформ і технологій блокчейну, що підвищують прозорість, оперативність і аналітичність бухгалтерської інформації в аграрному секторі.

3. Нормативно-правова база бухгалтерського обліку у сільському господарстві України регулюється комплексом законодавчих і підзаконних актів, серед яких основним є ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, а також Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), що застосовуються підприємствами, орієнтованими на міжнародний ринок. Для аграрної галузі особливе значення мають НП(С)БО 30 «Біологічні активи» та

НП(С)БО 16 «Витрати», які регламентують порядок оцінки та відображення у звітності виробничих процесів і результатів діяльності.

У сфері обліку реалізації продукції діють також податкові нормативи, що визначають порядок формування доходів, податку на прибуток і ПДВ. Дотримання вимог нормативно-правових актів забезпечує прозорість обліку, уніфікацію методології та достовірності фінансової інформації, необхідної для інвесторів, держави та управлінського персоналу. В умовах євроінтеграції України важливим напрямом розвитку є гармонізація національних стандартів з МСФЗ, що сприяє підвищенню інвестиційної привабливості аграрних підприємств, забезпеченню зіставності звітності та посиленню контролю за ефективністю виробництва й реалізації продукції.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИРОБНИЦТВА І РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

2.1. Організаційно - економічна характеристика СТОВ «ДНІПРО-Н»

Товариство з обмеженою відповідальністю «ДНІПРО-Н» є сільськогосподарським підприємством, яке функціонує на території Верхньодніпровського району Дніпропетровської області. Підприємство зареєстроване у встановленому чинним законодавством порядку та здійснює господарську діяльність відповідно до вимог Цивільного кодексу України, Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та інших нормативно-правових актів. Основною метою діяльності СТОВ «ДНІПРО-Н» є отримання прибутку шляхом введення виробничо-господарської, комерційної та іншої діяльності у сфері сільського господарства.

Основним напрямом діяльності підприємства є вирощування зернових і технічних культур (пшениці, кукурудзи, соняшнику, ячменю, ріпаку), а також розведення великої рогатої худоби та свиней. Значну частину земельного фонду товариства займають орендовані паї місцевого населення. Земельний банк СТОВ «ДНІПРО-Н» становить близько кількох тисяч гектарів, що дозволяє ефективно організовувати сівозміну та забезпечувати стабільні обсяги виробництва. Виробничі потужності підприємства включають тракторний парк, зерносклади, ремонтні майстерні, тваринницькі ферми та допоміжну інфраструктуру.

Організаційна структура СТОВ «ДНІПРО-Н» є лінійно-функціональною, що забезпечує чіткий розподіл управлінських повноважень

і відповідальності. Вищим органом управління є загальні збори учасників, які визначають стратегічні напрями розвитку підприємства, затверджують фінансові результати діяльності та основні політики. Поточне керівництво здійснює директор, який координує роботу головного бухгалтера, головного агронома, інженера, зоотехніка, економіста та інших посадових осіб. Така структура сприяє ефективному контролю виробничих процесів і своєчасному прийняттю управлінських рішень.

Підприємство активно впроваджує сучасні технології обробітку ґрунту, системи точного землеробства, а також програмне забезпечення для управління виробничими й фінансовими процесами (зокрема, бухгалтерський облік ведеться за допомогою програми BAS АГРО). Значну увагу приділено екологічній безпеці, раціональному використанню ресурсів, підвищенню родючості ґрунтів і якості сільськогосподарської продукції.

СТОВ «ДНІПРО-Н» тісно співпрацює з місцевими громадами, постачальниками насіння, добрив, паливно-мастильних матеріалів, а також з аграрними сервісними компаніями. Продукція підприємства реалізується як на внутрішньому ринку, так і за експортними контрактами через трейдерів. Завдяки стабільним обсягам виробництва, дисциплінованій фінансовій політиці та ефективному управлінню підприємство займає провідні позиції серед аграрних виробників Верхньодніпровського району.

Оцінка майна і капіталу наведена в Додатку А. Аналіз динаміки майна (активів) і капіталу СТОВ «ДНІПРО-Н» за 2020 - 2024 рр. свідчить про стале зростання загальної вартості активів підприємства. За п'ятирічний період сума майна збільшилась з 37620,0 тис. грн у 2020 році до 72228,0 тис. грн у 2024 р., тобто на 92,0%, що характеризує інтенсивний розвиток підприємства та зростання його виробничо-господарського потенціалу. Таке зростання відбулось переважно за рахунок збільшення вартості необоротних активів, частка яких у загальній структурі активів є домінуючою (Додаток А).

Вартість необоротних активів зросла з 16117,0 тис. грн у 2020 р. до 39654,0 тис. грн у 2024 році, що становить 246,0% від рівня базового року (рис. 2.1)

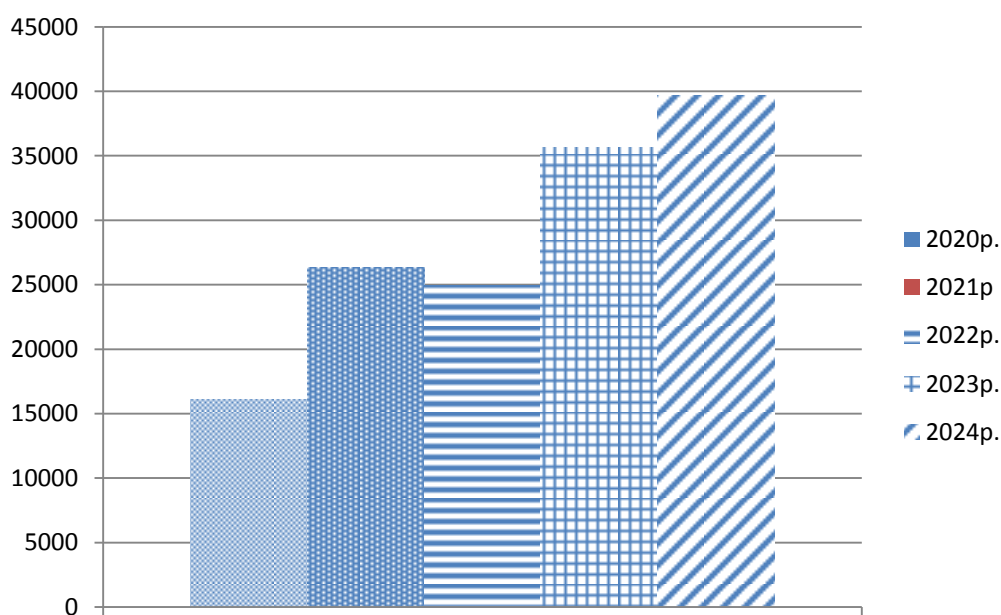

Рис.2.1.Динаміка необоротних активів , тис. грн

Основну частку в їх структурі займають основні засоби, приріст яких склав майже 24485,0 тис. грн (з 15907,0 тис. грн до 39392,0 тис. грн). Це свідчить про активну інвестиційну діяльність господарства, оновлення техніко-технологічної бази та розширення виробничих потужностей (рис. 2.2).

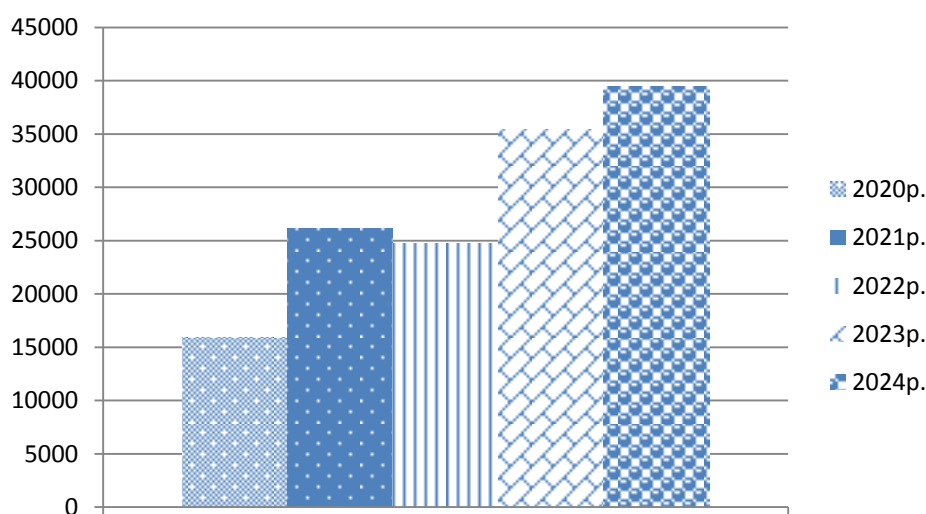

Рис.2.2. Динаміка основних засобів тис.грн

Показник довгострокових біологічних активів залишається відносно стабільним протягом аналізованого періоду (210,0 - 262,0 тис. грн), що свідчить про сталість у структурі тваринницького або багаторічного рослинництва підприємства.

Оборотні активи в 2020-2024 рр. збільшилися з 21503,0 тис. грн до 325744,0 тис. грн, або на 51,5%. Найбільшу питому вагу в їх структурі мають виробничі запаси, обсяг яких зріс на 10495,0 тис. грн (з 17016,0 тис. грн до 27511,0 тис. грн), що може свідчити про збільшення масштабів виробництва, проте водночас - про певне «заморожування» обігових коштів у матеріальних запасах.

Динаміка дебіторської заборгованості є нестабільною: після зростання у 2022 р. до 2585,0 тис. грн, у 2023 р. вона різко зменшилась до 41,0 тис. грн, а в 2024 р. склала 493,0 тис. грн. Така тенденція може бути результатом поліпшення розрахункової дисципліни з контрагентами або переходу на більш ефективну систему кредитного контролю (рис.2.3).

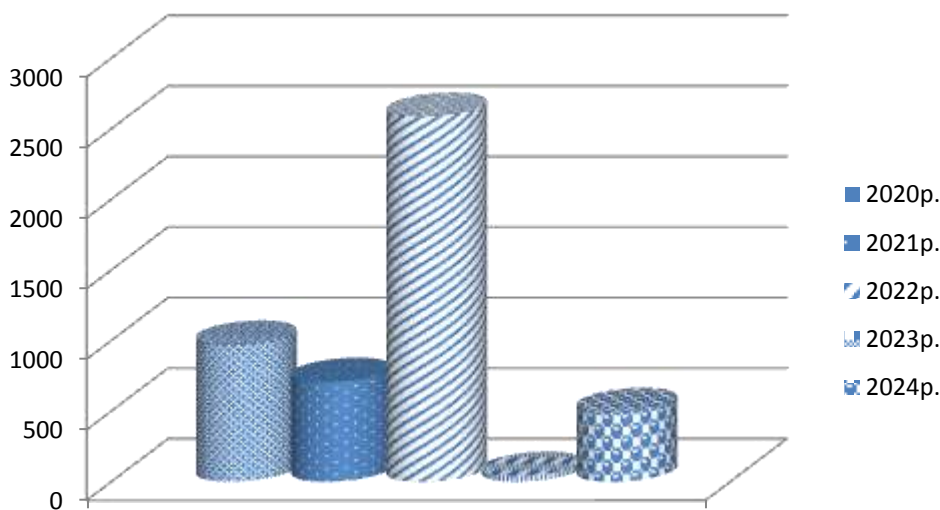

Рис.2.3. Динаміка поточної дебіторської заборгованості тис.грн.

Водночас зросла сума грошових коштів та їх еквівалентів - у 5,25 рази (з 146,0 тис. грн до 767,0 тис. грн), що свідчить про підвищення рівня ліквідності та фінансової гнучкості підприємства (Додаток А).

Структура джерел фінансування активів зазнала помітних змін. Загальна сума капіталу у 2024 р. склала 72228,0 тис. грн, що на 34608,0 тс. Грн більше ніж у 2020 р. Водночас відбулися суттєві зрушення у співвідношенні власного капіталу і зобов'язань.

Власний капітал зріс у 3,5 разів - з 15393,0 тис. грн у 2020 р. до 54051,0 тс. Грн у 2024 р. (351,1%), що свідчить про підвищення фінансової незалежності господарства, його здатності самостійно фінансувати розширення діяльності та модернізацію виробництва. Статутний (пайовий) капітал залишався незмінним (7,0 тис. грн), отже, зростання відбулося за рахунок накопиченого прибутку (Додаток А).

У структурі зобов'язань спостерігається протилежна тенденція. Їх загальна сума зменшилась з 22227,0 тис. грн до 18177,0 тис. грн) (81,8%). Особливо різке скорочення зафіксовано за поточними зобов'язаннями - із 22201,0 тис. грн до 7062,0 тис. грн(зниження на 68,2%), що може свідчити про своєчасне погашення короткострокових боргів і зміцнення платоспроможності підприємства.

Водночас відбулось зростання довгострокових зобов'язань до 11115,0 тис. грн у 2024 р., що, ймовірно, пов'язано з залученням інвестиційних або кредитних ресурсів на розвиток основних засобів, модернізацію техніки тощо (Додаток А).

Таким чином, за 2020 - 2024 рр. СТОВ «ДНІПРО-Н» демонструє позитивну динаміку розвитку, нарощування активів і підвищення частки власного капіталу у структурі пасивів. Підприємство поступово зменшує залежність від короткострокових зобов'язань, водночас активізує інвестиційну діяльність за рахунок залучення довгострокових ресурсів. Збільшення обсягів основних засобів та запасів свідчить про розширення виробничої бази, підготовку до зростання обсягів виробництва й реалізації продукції.

У підсумку, фінансовий стан СТОВ «ДНІПРО-Н» у 2024 р. можна оцінити як стійкий, з тенденцією до підвищення рентабельності та

платоспроможності, що створює передумови для подальшого ефективного розвитку товариства.

Комплексна (рейтингова) оцінка фінансового стану є узагальнюючим показником, що дає змогу кількісно визначити рівень стабільності, платоспроможності, ефективності діяльності та фінансової незалежності підприємства. Вона базується на системі ключових фінансових коефіцієнтів, кожен з яких має свою вагомість у загальному інтегрованому показнику.

За результатами розрахунків інтегрований показник фінансового стану СТОВ «ДНФПРО-Н» упродовж 2020 - 2024 рр. коливається у межах 7,90 - 8,89 балів з максимально можливих 10, що відповідає високому (категорія А) рівню фінансової стійкості підприємства (Додаток І). Це свідчить про ефективне управління фінансовими ресурсами, зростання прибутковості та раціонального використання активів. Товариство володіє достатнім запасом ліквідності та поступово зміцнює власну капітальну базу, що забезпечує йому конкурентні переваги та стійке фінансове становище в умовах мінливої економічної кон'юнктури.

2.2. Характеристика організації бухгалтерського обліку та формування обліково - аналітичного забезпечення внутрішньовиробничого обліку

Організація бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах має свої особливості, що зумовлені специфікою галузі, сезонністю виробництва, значною тривалістю біологічних циклів, багатогалузевою структурою та потребою в оперативному контролі витрат. СТОВ «ДНПРО-Н» - сучасне сільськогосподарське підприємство Верхньодніпровського району, яке здійснює діяльність у галузі рослинництва та тваринництва, забезпечуючи комплексне використання наявних природних і трудових ресурсів. Основними напрямками діяльності є

виращування зернових культур, соняшнику, кукурудзи, а також утримання великої рогатої худоби для виробництва молока і м'яса.

Бухгалтерський облік на підприємстві організовано відповідно до вимог ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, а також внутрішнього наказу про облікову політику, затвердженого керівником СТОВ «ДНІПРО-Н».

Організаційна структура бухгалтерської служби побудована за централізованою формою, де головний бухгалтер очолює бухгалтерію та координує роботу підлеглих бухгалтерів, що відповідають за окремі ділянки обліку. До складу бухгалтерії входять:

- бухгалтер з обліку матеріалів та виробничих запасів;
- бухгалтер з обліку розрахунків із постачальниками і підрядниками;
- бухгалтер з обліку праці і заробітної плати;
- бухгалтер з обліку виробництва;
- бухгалтер з фінансового обліку та складання звітності.

Організаційна структура бухгалтерської служби відображена на рисунку 2.1.

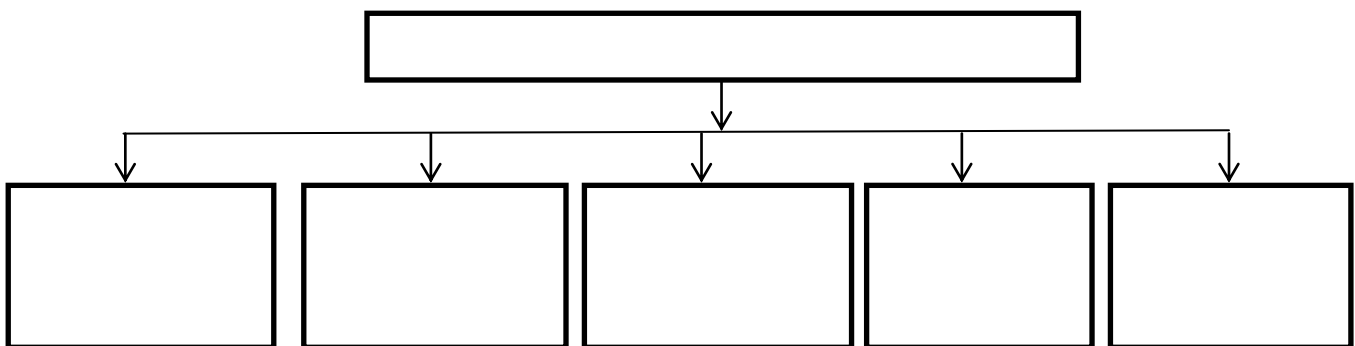

Рис. 2.1. Організаційна структура бухгалтерської служби СТОВ «ДНІПРО-Н»

Головний бухгалтер забезпечує дотримання єдиної методики ведення бухгалтерського обліку, правильності оформлення первинних документів, своєчасність складання звітності та достовірність фінансових показників.

Система документообігу на підприємстві організована раціонально: усі первинні документи надходять на підприємство згідно з затвердженим графіком документообороту, що мінімізує затримки в обробці інформації. З метою підвищення ефективності облікових процесів товариство використовує спеціалізоване програмне забезпечення, зокрема «BAS AGRO», що дозволяє автоматизувати ведення обліку в розрізі підрозділів, культур, видів продукції та центрів відповідальності.

Наказом по підприємству затверджено облікову політику, у якій зазначено:

- метод оцінки вибуття запасів - за середньозваженою собівартістю;
- метод амортизації основних засобів - прямолінійний;
- оцінку біологічних активів - за справедливою вартістю, з урахуванням витрат на продаж;
- форму бухгалтерського обліку - автоматизована журнально-ордерна;
- облік витрат здійснюється за елементами та статтями калькуляції, що забезпечує контроль собівартості продукції в розрізі галузей.

Облікова політика СТОВ «ДНІПРО-Н» передбачає також формування системи аналітичних рахунків для обліку витрат у розрізі центрів відповідальності (бригада, ферма, механізований загін), що забезпечує достовірність інформації для внутрішнього контролю й аналіз витрат.

Внутрішньовиробничий облік на СТОВ «ДНІПРО-Н» спрямований на забезпечення керівництва оперативною інформацією для планування, контролю та прийняття управлінських рішень. Ця система обліку охоплює:

- облік витрат за видами діяльності (рослинництво, тваринництво, допоміжні виробництва);
- облік витрат за центрами відповідальності (бригада, ферма, автопарк);

- калькулювання собівартості продукції по кожній культурі, виду тварин, партії або технологічному процесу;
- визначення маржинального доходу і точки беззбитковості.

Первинна інформація для внутрішньовиробничого обліку формується безпосередньо на виробничих підрозділах: у бригадах, на фермі, у ремонтній майстерні. Використовуються такі документи, як «Виробничий звіт бригади», «Звіт про рух тварин», «Акт на списання кормів», «Лімітно-забірна картка», «Звіт про рух тварин», що передаються до бухгалтерії для обробки та узагальнення.

Для обліку витрат на виробництво застосовуються рахунки класу 2, зокрема 23, 24, 25, 27. У розрізі аналітичних рахунків ведеться деталізація за культурами, видами робіт і виробничими підрозділами.

Завдяки автоматизації обліку на підприємстві забезпечено оперативне формування зведених таблиць витрат, калькуляція собівартості, порівняльного аналізу планових і фактичних показників. Це дозволяє виявляти резерви зниження витрат, підвищення продуктивності праці та ефективності використання матеріальних ресурсів.

Система обліково-аналітичного забезпечення СТОВ «ДНІПРО-Н» є складовою управлінської інформаційної системи підприємства. Її основна мета - формування достовірних даних для прийняття управлінських рішень щодо планування виробництва, контролю витрат, ціноутворення, рентабельності окремих видів продукції.

Обліково-аналітична система базується на таких принципах:

- оперативність - інформація надходить до керівництва своєчасно для аналізу та реагування на відхилення;
- аналітичність - деталізація облікових даних дозволяє виявляти проблемні зони (перевитрати матеріалів, низьку врожайність, перевищення трудових витрат тощо);
- гнучкість - можливість адаптації системи до змін у технології виробництва або законодавстві;

- достовірність - забезпечується системою внутрішнього контролю, зокрема інвентаризацією активів, перевіркою документів, звірянням взаєморозрахунків.

Для узагальнення даних бухгалтерського та управлінського обліку використовуються аналітичні таблиці, такі як:

- зведена таблиця витрат за культурами і статтями витрат;
- таблиця аналізу собівартості продукції;
- порівняння планових і фактичних показників врожайності;
- аналітичний звіт про ефективність використання техніки та пального.

Результати аналітичних розрахунків застосовуються при складанні виробничих планів, фінансових прогнозів, визначення рентабельності виробництва, обґрунтуванні інвестиційних рішень.

У контексті цифровізації діяльності СТОВ «ДНІПРО-Н» поступово впроваджує елементи автоматизованої аналітики. Перспективними напрямками є:

- впровадження модулів управлінського обліку у програмному середовищі BAS ERP;
- застосування хмарних рішень для дистанційного контролю виробничих процесів;
- інтеграція GPS - моніторингу техніки з обліковими даними для контролю витрат пального;
- використання різних систем для візуалізації даних.

Такі інноваційні підходи сприяють підвищенню прозорості облікових процесів, зменшенню ризику помилок, забезпеченню швидкого доступу до аналітичної інформації для керівництва підприємства.

2.3. Організація обліку руху готової продукції сільськогосподарського виробництва та її реалізації СТОВ «ДНІПРО-Н»

Організація обліку руху готової продукції та її реалізації є одним з ключових напрямів бухгалтерського обліку на підприємствах, оскільки саме на етапі виробництва й продажу формується фінансовий результат діяльності. Готова продукція у сільському господарстві - це кінцевий результат виробничого циклу (зерно, молоко, м'ясо, овочі), призначений для продажу або внутрішнього використання. Її облік і організація мають особливості, зумовлені сезонністю виробництва, нерівномірністю надходження та унікальними методами оцінки.

Облік готової продукції ґрунтується на нормах НП(С)БО 9 «Запаси», НП(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 30 «Біологічні активи». Згідно з останнім, сільськогосподарська продукція при первісному визнанні (тобто в момент її відокремлення від біологічних активів) оцінюється за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу.

Основними завданнями обліку готової продукції є документальне відображення її надходження та вибуття, контроль збереження на складах, визначення реальної собівартості, формування даних про доходи і витрати, а також визначення фінансових результатів діяльності підприємства. Важливими принципами організації обліку є своєчасність і точність документування господарських операцій, застосування єдиних натуральних і грошових вимірників, інтеграція облікової інформації у цифрові системи управління підприємством та відповідність чинним стандартам бухгалтерського обліку.

Процес руху готової продукції починається з моменту її передачі з виробництва на склад. На цьому етапі застосовуються первинні документи: накладні, акти приймання, прибуткові ордери. Для рослинництва основними первинними документами є Реєстр відправки зерна та іншої продукції з поля (ф.№ ПСГ-77), в який фіксується маса бруто/нетто, вологість та

засміченість, а також Реєстр оприбуткування (здачі) продукції (т. ф.№ ПСГ-1). У тваринництві використовується Журнал обліку надою молока (т.ф. № ПСГ - 122) або Розрахунок визначення приросту живої маси (т. ф. № ПСГ - 115). Усі ці документи є підставою для оприбуткування продукції на склад.

При реалізації продукції оформлюються рахунки-фактури, видаткові накладні, товарно-транспортні накладні, а також податкові накладні у разі формування податкового кредиту з ПДВ. Таким чином, документообіг забезпечує підтвердження всіх операцій і контроль за рухом готової продукції.

Синтетичний облік готової продукції ведеться на рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва», 26 «Готова продукція», на яких відображається надходження та залишок на складах. Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» застосовується для узагальнення інформації про покупців продукції. Дохід від реалізації фіксується на рахунку 70, собівартість - на рахунку 90, а кінцевий фінансовий результат визначається на рахунку 79 «Фінансовий результат».

Аналітичний облік ведеться в кількісному та вартісному виразі за видами продукції, місцями зберігання та матеріально відповідальними особами у Картках складського обліку (ф.№ М-12) та Відомостях аналітичного обліку.

Показники руху готової продукції дозволяють здійснювати аналіз ефективності виробничої та збутової діяльності. Дані зведених таблиць забезпечують керівництво інформацією для прийняття управлінських рішень, зокрема щодо запасів, обсягів продажів, сезонністю виробництва та стратегій маркетингової діяльності.

Для забезпечення достовірності даних обов'язковим є проведення інвентаризації готової продукції. Виявлені під час інвентаризації нестачі та втрати в межах норм природного убутку списують на витрати, а понад норми - відносять на винних осіб або на інші витрати.

Сучасні умови ведення бізнесу визначають необхідність цифровізації обліку готової продукції. Використання інформаційних систем, а також електронних сервісів подання документів, забезпечує оперативність формування інформації, мінімізацію людських помилок, автоматизацію аналітичних розрахунків і контроль на всіх етапах руху продукції - від складу до покупця.

2.4. Проблеми та недоліки існуючої системи обліку на прикладі аграрних підприємств

Проблеми та недоліки існуючої системи бухгалтерського обліку на аграрних підприємствах зумовлені складністю аграрного виробничого процесу, біологічними особливостями активів, високою часткою сезонності, а також недостатнім рівнем цифровізації та організаційного забезпечення облікових процесів. Однією з ключових проблем є недосконалість нормативно-правового регулювання обліку біологічних активів та сільськогосподарської продукції, зокрема недостатня адаптація національних стандартів до вимог міжнародних підходів. Зауважується, що аграрні підприємства мають складнощі у застосуванні МСБО 41 «Сільське господарство», оскільки оцінка активів за справедливою вартістю є суб'єктивною та потребує доступу до ринкової інформації, яка в багатьох випадках відсутня або нестабільна. Це ускладнює процес формування достовірної фінансової звітності та створює ризики викривлення облікових показників.

Важливою проблемою є недосконалість інформаційної інфраструктури обліку. Значна частина сільськогосподарських підприємств, особливо малих і середніх, використовують застарілі програми забезпечення або ведуть облік вручну, що знижує оперативність та якість формування аналітичної інформації. Обмежена автоматизація облікових процесів призводить до

збільшення трудомісткості, ризику помилок та затримки управлінської інформації, що негативно впливає на ефективність прийняття рішень. За даними досліджень, лише близько третини аграрних підприємств активно впроваджують ERP-системи та сучасні програми обліку [32].

Ще одним суттєвим аспектом є низький рівень підготовки та кваліфікації бухгалтерів у сфері сучасних стандартів фінансового обліку, зокрема щодо біологічних активів, калькулювання витрат на виробництво та управлінського обліку. Аграрний сектор потребує фахівців, які володіють знаннями щодо цифрових інструментів, автоматизації обліку, а також аналітичних компетенцій для формування управлінської інформації. Як зазначає Поддєрьогін [28],: «якість облікового забезпечення є критичним чинником ефективності підприємства, а кадрові проблеми становлять серйозний бар'єр для розвитку бухгалтерської системи» [28].

Крім того, певні недоліки існують у сфері внутрішнього контролю та аудиту. У багатьох аграрних підприємствах відсутні ефективні механізми контролю витрат, обліку виробничих запасів, зокрема насінневого матеріалу, кормів, добрив та пального. Це створює загрозу нецільового використання ресурсів та зниження рентабельності виробництва. Нестача системного аудиту та внутрішніх контрольних процедур спричиняє ризики тінізації операцій, втрат матеріальних цінностей і недостовірності звітності.

Отже існуюча система обліку на аграрних підприємствах потребує комплексної модернізації, спрямованої на підвищення точності, прозорості та оперативності бухгалтерської інформації. Важливими напрямками удосконалення є гармонізація національних стандартів обліку з міжнародними, цифровізація облікових процесів, впровадження сучасних інформаційних систем, розвиток компетентностей фахівців та посилення внутрішнього контролю. Лише комплексний підхід дозволить забезпечити формування достовірної облікової інформації та підвищити конкурентоспроможність аграрних підприємств.

Висновки до другого розділу.

1. Організаційно-економічна характеристика СТОВ «ДНІПРО-Н» свідчить про його функціонування як сучасного аграрного підприємства, що здійснює виробничу діяльність у сфері рослинництва та тваринництва. Підприємство володіє достатнім земельним фондом, сільськогосподарською технікою та виробничими приміщеннями, що забезпечують повноцінний цикл виробництва продукції. Основною метою діяльності є отримання конкурентоспроможної продукції та забезпечення стабільної фінансової стійкості шляхом ефективного використання ресурсів.

СТОВ «ДНІПРО-Н» характеризується раціональною структурою управління, що включає виробничі підрозділи, бухгалтерську службу, економічний відділ та допоміжні служби. Це забезпечує чіткій розподіл функцій, координованість виробничих процесів та контроль за витратами. Підприємство використовує сучасні агротехнології та прагне підвищувати продуктивність праці, знижувати собівартість продукції та впроваджувати заходи для підвищення ефективності використання земельних і матеріально-технічних ресурсів.

Економічні результати діяльності підприємства демонструють тенденцію до зростання показників ефективності, що свідчать про конкурентоспроможність на аграрному ринку. Водночас підприємство зіштовхнулось з викликами, пов'язаними з коливання ринкових цін, кліматичними ризиками та загальноекономічною ситуацією в країні. Зважаючи на наявні ресурси, потенціал розвитку та стратегічну орієнтацію на підвищення якості продукції, СТОВ «ДНІПРО-Н» має можливості для зміцнення позицій на ринку та забезпечення сталого розвитку в довгостроковій перспективі.

2. Організація бухгалтерського обліку в аграрному підприємстві має забезпечувати повноту, достовірність і своєчасність інформації про господарські операції. На СТОВ «ДНІПРО-Н» система обліку будується на

основі національних стандартів та нормативних актів, з урахуванням специфіки аграрної діяльності, що передбачає ведення обліку біологічних активів, витрат на виробництво та процесів трансформації продукції. Значне місце займає внутрішньогосподарський облік, який дозволяє контролювати витрати за культурами, тваринницькими групами, технологічними операціями та підрозділами.

Система обліково-аналітичного забезпечення на СТОВ «ДНІПРО-Н» спрямована на підвищення прозорості та ефективності управління ресурсами. Використання автоматизованої бухгалтерської системи дозволяє здійснювати оперативний контроль витраті результатів діяльності, формувати управлінську звітність. Це сприяє своєчасному прийняттю рішень щодо оптимізації виробничих процесів.

Важливим аспектом в організації роботи бухгалтерської служби є інтеграція бухгалтерського та управлінського обліку, що забезпечує можливість комплексного аналізу. Ключову роль відіграє підготовка та підвищення кваліфікації облікового персоналу, здатного працювати з сучасним цифровим інструментом. Таким чином, правильна організована облікова система є вагомим складовим елементом ефективного внутрішнього контролю і конкурентоспроможності підприємства.

3. Організація обліку руху готової продукції в СТОВ «ДНІПРО-Н» побудована на принципах повноти, достовірності та своєчасності відображення господарських операцій, що забезпечує контроль за надходженням, зберіганням та відвантаженням продукції. Оприбуткування продукції здійснюється на підставі відповідних первинних документів - накладних, актів приймання, вагових квитанцій, що дозволяє оперативно фіксувати обсяги виробленої продукції та її якісні характеристики. Складський облік організовано з урахуванням специфіки аграрного виробництва, сезонністю та необхідності забезпечення належних умов зберігання.

Процес реалізації продукції в підприємстві передбачає документальне оформлення відвантаження, ведення обліку договірних зобов'язань, контроль розрахунків з покупцями та своєчасне відображення доходів у бухгалтерському обліку. У ході реалізації використовуються типові форми первинних документів, товарно-транспортні накладні та електронні документи, що зменшують ризики помилок і підвищує оперативність облікових процедур. Важливою складовою є правильне визначення собівартості продукції, оскільки це забезпечує формування достовірної фінансової звітності та обґрунтованість цінової політики підприємства.

Загалом система обліку руху готової продукції та її реалізації в СТОВ «ДНІПРО-Н» відповідає нормативним вимогам та забезпечує належний рівень контролю за товарними потоками. Використання сучасних інформаційних технологій сприяє автоматизації облікових процесів, оперативному доступу до даних і підвищенню аналітичних можливостей управління. Це дозволяє підприємству своєчасно реагувати на зміни ринкового середовища, підвищувати ефективність збутової діяльності та забезпечувати стабільність фінансових результатів.

4. Попри розвиток цифрових технологій, аграрні підприємства все ще стикаються з низкою проблем у системі бухгалтерського обліку. Нерідко облік залишається частково автоматизованим, що призводить до затримок у формуванні звітності, помилок під час ручного ведення даних та обмежених можливостей аналітики. Крім того, на багатьох підприємствах слабкою ланкою є система внутрішнього контролю, що може спричинювати недостовірність даних та зниження ефективності прийняття рішень.

Суттєвою проблемою є недостатній рівень кваліфікації персоналу, обмеженість ресурсів для впровадження сучасних інформаційних систем та нормативна складність обліку в аграрній сфері, пов'язана з специфікою біологічних активів, сезонністю виробництва та складною системою оподаткування. Додаткові труднощі виникають у період економічної

нестабільності, воєнних ризиків, зміни законодавства та інформаційних коливань.

Для підвищення якості облікової системи необхідним є удосконалення програмного забезпечення, впровадження автоматичних систем контролю, підвищення кваліфікації бухгалтерського персоналу, а також адаптація внутрішніх регламентів до сучасних вимог управління. Важливим напрямом залишається подальша цифровізація, яка дозволить забезпечити прозорість, точність інформації та мінімізувати ризик помилок і втрат.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ І ПРАКТИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИРОБНИЦТВА І РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

3.1. Використання цифрових технологій та автоматизованих систем обліку у виробничих процесах

В сучасних умовах цифровізації економіки аграрних підприємства стикаються з необхідністю впровадження інноваційних цифрових технологій та автоматизованих систем обліку. Вони забезпечують підвищення ефективності управління виробничими процесами, оптимізацію витрат та підвищення конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішніх ринках. Сільське господарство є одним з ключових секторів економіки України, який активно трансформується під впливом цифрових технологій, включаючи системи GPS-моніторингу, ERP-системи, хмарні сервіси обробки інформації, програмне забезпечення для управління обліком, а також технології точного землеробства.

Автоматизація облікових процесів сприяє своєчасному формуванню фінансової та управлінської звітності, що дозволяє оперативно аналізувати результати діяльності підприємства та приймати обґрунтовані управлінські рішення. У той же час цифровізація сільськогосподарського виробництва спрямована не лише на скорочення трудових витрат, але й на удосконалення контролю якості продукції, моніторингу стану техніки та обліку витрат на виробництво сільськогосподарських культур.

Значну роль відіграють автоматизовані системи обліку, що інтегрують у собі облік матеріальних ресурсів, контроль виробничих процесів, аналіз урожайності, а також формування електронних документів і звітності.

Автоматизовані системи обліку є ключовим елементом цифрової трансформації сучасних агропідприємств, оскільки забезпечують

комплексний підхід до управління виробничими і фінансовими процесами. Вони інтегрують у собі широкий спектр функцій, які охоплюють усі етапи виробництва - від планування посівів і контролю витрат на вирощування культур до формування кінцевої фінансової звітності.

По-перше, такі системи забезпечують оперативний та точний облік матеріальних ресурсів: насіння, добрив, засобів захисту рослин, пального, запасних частин тощо. Завдяки штрихкодуванню, RFSID-міткам (пристрої з мікročіпом та антеною для безконтактної ідентифікації об'єктів за допомогою радіохвиль), GPS-моніторингу та інтеграції з складськими системами забезпечується контроль руху матеріалів і мінімізується ризики необґрунтованих витрат або крадіжок. Облік здійснюється в режимі реального часу, що дозволяє керівництву швидко оцінювати залишки ресурсів і планувати подальші закупівлі.

По-друге, автоматизовані системи підтримують контроль виробничих процесів на рівні полів, технічних засобів та робітників. Вони фіксують дані щодо виконання агротехнічних операцій, часу роботи техніки, витрачання палива, ефективності використання трудових ресурсів. Наприклад, системи точного землеробства забезпечують автоматичне керування сільськогосподарською технікою, контроль норм внесення добрив і засобів захисту рослин, оптимізуючи витрати та підвищуючи урожайність.

По-третє, такі інформаційні комплекси дозволяють здійснювати аналіз урожайності та інших ключових показників. Залучаючи дані з супутникового моніторингу, дронів, IoT-датчиків ґрунтів і клімату, підприємство отримує можливість прогнозувати результати, визначати оптимальні технології вирощування та реагувати на ризики (погодні умови, захворювання рослин, дефіцит вологи тощо). Аналітичні панелі (dashboards) на основі Big Data та AI дозволяють формувати сценарні розрахунки та підтримувати стратегічне управління.

Окреме значення має формування електронних документів і бухгалтерської звітності. Автоматизовані системи інтегруються з ERP-

платформами, модулями фінансового та податкового обліку, що спрощує формування первинних документів (накладних, актів виконаних робіт, звіти з поля), а також обов'язкових форм звітності. Це мінімізує ризик помилок, забезпечує відповідність нормативам та прискорює проведення внутрішнього й зовнішнього контролю, аудиту та аналізу.

Таким чином, автоматизовані системи обліку в агробізнесі стають інтегральним ядром усього управлінського процесу: вони поєднують ресурсне забезпечення, виробничу операційну діяльність, аналітику та фінансову звітність. Це сприяє підвищенню продуктивності, прозорості управлінських рішень, контролю над витратами та конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах цифрової економіки.

Впровадження таких систем дозволяє мінімізувати помилки, пов'язані з людським фактором, та підвищити прозорість ведення бізнесу. В умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки України використання цифрових технологій у сільському господарстві набуває особливої актуальності, оскільки дозволяє оптимізувати виробничі ресурси та забезпечити стійкість аграрного сектору.

Приклади застосування цифрових технологій в аграрному бізнесі наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Цифрові технології в аграрному бізнесі

Категорія технологій	Приклад	Функції
ERP-система	SAP, BAS ERP	Автоматизація управління ресурсами, облік
GPS-моніторинг	Trimble, John Deere	Контроль техніки, оптимізація маршрутів
Хмарні сервіси	Google Cloud, AWS	Зберігання даних, аналітика
Технології точного землеробства	AgroOnline, Cropio	Управління посівами, прогноз урожайності

Інтеграція наведених вище автоматизованих систем наведена на рис.

3.1

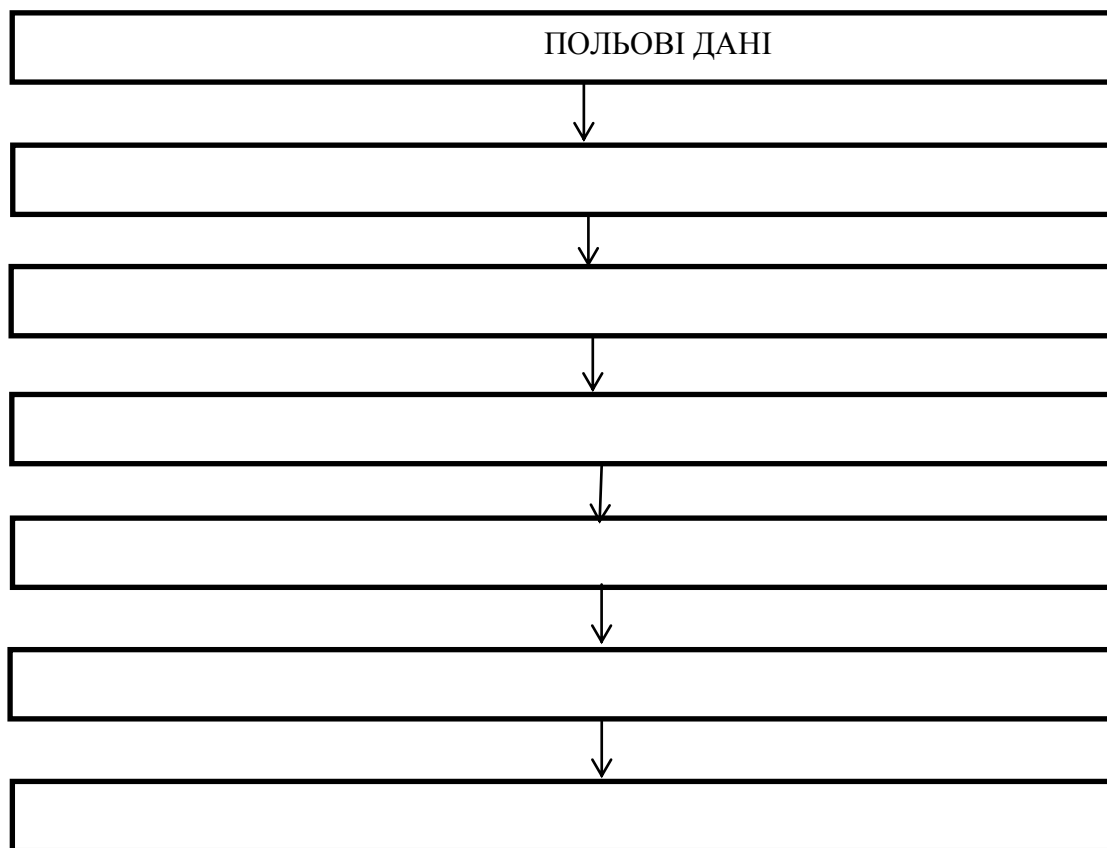

Рис. 3.1. Схема інтеграції автоматизованої системи обліку в аграрному підприємстві

Таким чином, впровадження цифрових технологій і автоматизованих систем обліку у виробничі процеси сільськогосподарського підприємства є ключовим фактором підвищення продуктивності, прозорості й конкурентоспроможності аграрного сектору. Системи автоматизації сприяють автоматизації строків виконання операцій, підвищенню точності облікових даних і створенню умов для гнучкого управління ресурсами підприємства. Використання цифрових інновацій забезпечує підвищення ефективності виробничих процесів і формує основу для сталого розвитку аграрного бізнесу в умовах глобальних викликів і цифрової трансформації.

3.2. Інтеграція управлінського та фінансового обліку в аграрних підприємствах

Сучасний стан аграрного сектору економіки України характеризується високою динамічністю зовнішнього середовища, цифровізацією бізнес-процесів та необхідністю оперативного прийняття управлінських рішень. В цих умовах особливого значення набуває інтеграція управлінського та фінансового обліку, що забезпечує формування єдиного інформаційного простору для внутрішніх і зовнішніх користувачів. На відміну від традиційної моделі, де фінансовий облік орієнтований на зовнішніх стейкхолдерів і відповідає стандартам (МСФЗ, НП(С)БО), а управлінський - на внутрішні потреби, інтеграція дозволяє досягти синергії, підвищити прозорість та аналітичність облікових даних, оптимізувати витрати та підтримувати стратегічний розвиток підприємства.

Інтеграція означає поєднання принципів та інструментів обох систем з метою забезпечення єдиної інформації, уникнення дублювання даних та створення багатовимірної інформаційної моделі. В аграрних підприємствах це особливо важливо через сезонність виробництва, довгий операційний цикл, залежність від природних умов, багаторівневу систему виробничих процесів (рослинництво, тваринництво, переробка), наявність біологічних активів і потребу у точному калькулювання витрат та контролі собівартості.

До основних напрямів інтеграції управлінського та фінансового обліку можна віднести:

1. Уніфікація первинних документів і реєстрів:
 - формування єдиних електронних журналів (посів, внесення добрив, зоотехнічні операції тощо);
 - автоматичне дублювання даних для фінансових та управлінських потреб.
2. Єдина база даних та ІТ-інфраструктура:
 - ERP-системи: SAP, 1C:Агро, BAS ERP, FarmERP, Cropio, AgroOnline;

- використання IoT- пристроїв, GPS - моніторингу, датчиків у тваринництві.

3. Єдині підходи до класифікації витрат:

- на об'єкти обліку (культура, поле, стадо, ферма);

- за центрами відповідальності (бригада, ферма, підрозділ);

4. стандартизовані методи калькулювання собівартості:

- нормативний, по процесний, позамовний методи;

- аграрні специфічні елементи (біологічні активи, витрати на період вегетації).

5. Єдина система управлінської звітності:

- управлінські баланси;

- звіти за центрами витрат;

- бюджет руху грошових коштів.

Модель інтеграції фінансового та управлінського обліку в аграрному підприємстві наведено на рис. 3.2.

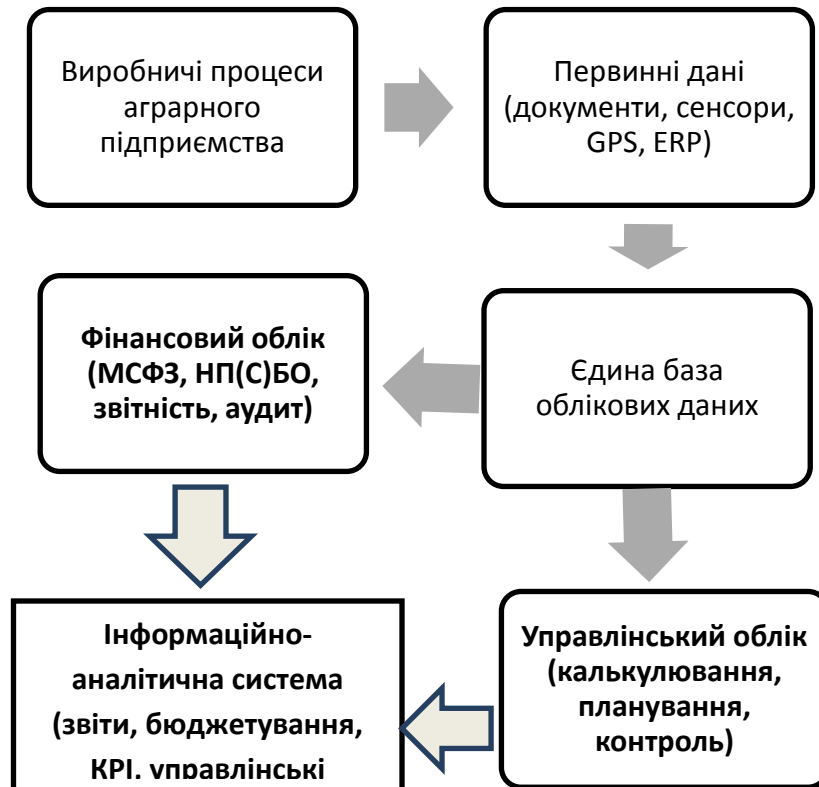

Рис.3.2. Модель інтеграції фінансового та управлінського обліку в аграрному підприємстві

Також необхідно представити порівняння характеристик фінансового та управлінського обліку до та після інтеграції в єдину систему (таблиця 3.2.)

Таблиця 3.2.

Порівняння фінансового та управлінського обліку до та після інтеграції в єдину систему

№ з\п	Характеристика	Традиційна модель	Інтегрована модель
1	Дані	Розрізненні масиви інформації	Єдина база даних
2	Мета	Зовнішня звітність	Підтримка рішень та звітність
3	Контроль витрат	Ретроспективний	Оперативний
4	Собівартість	По результатам періоду	По центрах витрат та об'єктах
5	Інструменти	Excel, журнали	ERP-системи, мобільні системи
6	Прийняття рішень	Затримка	Реальний час

Таким чином, аналіз порівняльної таблиці свідчить, що інтеграція фінансового та управлінського обліку забезпечує суттєве підвищення ефективності обліково-аналітичної системи підприємства. Якщо традиційна модель характеризується фрагментарністю інформації, орієнтацію на зовнішню звітність, ретроспективним контролем витрат та використанням переважно базових інструментів, то інтегрована система дозволяє формувати єдину інформаційну базу, здійснювати оперативний контроль витрат, визначати собівартість за центрами відповідальності, а також приймати управлінські рішення у реальному часі. Використання сучасних ERP-систем та мобільних платформ сприяє зростанню точності, оперативності та прозорості управління ресурсами, що є критично важливим для аграрних підприємств у конкурентному середовищі.

Приклади інтегрованої системи документообігу для рослинництва наведені в таблиці 3.3..

Таблиця 3.3.

Приклад інтегрованої системи документообігу для рослинництва

№ з/п	Етап	Первинний документ	Дані для фінансового обліку	Дані для управлінського обліку
1	Посів	Акт посіву, GPS дані	Витрати на матеріали, оплата праці	Норма висіву, аналіз поля
2	Внесення добрив	Акт, дані з техніки	Амортизація, списання ТМЦ	Контроль норм, ефективність
3	Збирання	Акт збирання, вагові талони	Оприбуткування врожаю	Врожайність по полям

Інтеграція управлінського та фінансового обліку на аграрних підприємствах є стратегічним напрямом підвищення конкурентоспроможності та ефективності господарювання. Вона формує комплексну систему обліково-аналітичного забезпечення, яка забезпечує прозорість, контроль витрат і можливість оперативного прийняття рішень. Впровадження сучасних інформаційних систем, автоматизація виробничих процесів, а також адаптація управлінської звітності до стандартів фінансового обліку сприяють зміцненню фінансової стійкості та розвитку підприємств аграрного сектору.

3.3. Практичні рекомендації щодо підвищення прозорості та ефективності обліку виробництва й реалізації продукції

Прозорість та ефективність обліку виробництва й реалізації продукції є ключовими складовими сучасної системи управління аграрним підприємством, що забезпечують своєчасність отримання достовірної інформації, мінімізацію господарських ризиків, підвищення ефективності планування та контролю діяльності. Особливої актуальності ця проблематика набуває для підприємств аграрного сектору, для яких характерні високі

сезонні коливання виробництва, залежність від природно-кліматичних умов, специфічна структура витрат і технологічно складні процеси виробництва. Удосконалення облікової системи має бути спрямоване на підвищення рівня аналітичності, автоматизації, інтеграції інформаційних потоків, забезпечення відповідності міжнародним стандартам бухгалтерського обліку та формування інформаційної бази для ефективного менеджменту.

Практичні рекомендації щодо підвищення прозорості та ефективності обліку виробництва й реалізації продукції в агропромислових підприємствах можна систематизувати:

1. Стандартизація облікової політики аграрних підприємств

Облікова політика виступає фундаментом системи бухгалтерського обліку, забезпечуючи єдині підходи до оцінки активів, калькулювання собівартості, визнання доходів і витрат, що сприяє прозорості облікових процесів і підвищує довіру зовнішніх користувачів. Для аграрних підприємств доцільно застосовувати елементи облікової політики, які передбачені МСФЗ (зокрема IAS 2 «Запаси», IAS 41 «Сільське господарство», IFRS 15 «Дохід за договорами з клієнтами»).

Рекомендуємо закріпити у внутрішніх регламентах:

- порядок оцінки біологічних активів та сільськогосподарської продукції на дату балансу;
- метод калькулювання виробничої собівартості (по процесний, позамовний, нормативний);
- підходи до розподілу виробничих витрат;
- правила документації руху готової продукції, контролю відвантаження та реалізації;
- систему внутрішнього контролю виробничих і збутових операцій.

2. Оптимізація документообігу та автоматизація облікових процесів

Раціонально побудований документообіг є запорукою оперативності обліку та зменшення ймовірності помилок. В умовах цифровізації

підприємствам рекомендовано впровадити електронний документообіг, що забезпечує:

- автоматичне формування відомостей руху матеріалів і готової продукції;
- синхронізацію первинних документів з даними складського обліку;
- можливість електронного підпису відповідальних осіб;
- інтеграцію з бухгалтерськими системами .

На рисунку 3.3 наведено приклад оптимізованої моделі документообігу.

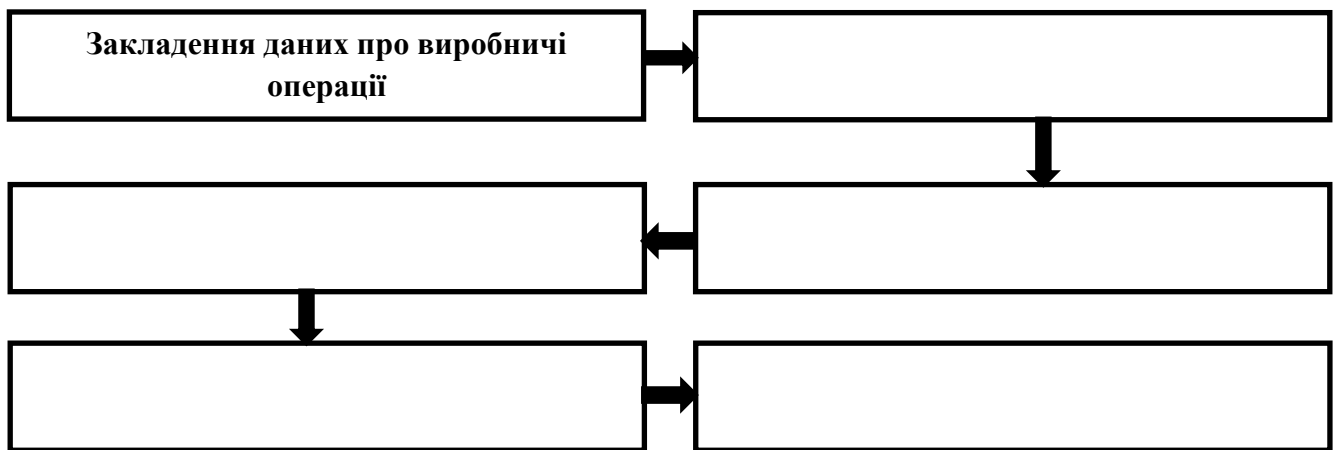

Рис. 3.3. Схема оптимізованої моделі документообігу

Для підвищення контролю за рухом продукції у виробництві та на складі рекомендується інтегрувати штрих-кодування та RFID - технології (система автоматичної ідентифікації об'єктів за допомогою радіосигналів, яка використовує RFID-мітки, що містять електронні дані, та спеціальні зчитувачі. Вони дозволяють зчитувати інформацію на відстані, без прямої видимості, що значно спрощує контроль руху матеріальних ресурсів і готової продукції), що дозволить автоматизувати процеси інвентаризації, руху матеріалів та продукції.

3. Удосконалення системи внутрішнього контролю

Внутрішній контроль дозволяє забезпечити достовірність облікових даних, своєчасно виявляти відхилення та запобігати фінансовим зловживанням. Механізм контролю повинен охоплювати всі етапи виробничого циклу та реалізації продукції. Рекомендовано впровадити такі елементи:

- процедуру контролю якості первинних документів;
- регулярну інвентаризацію біологічних активів та запасів;
- автоматичні звірки облікових даних з фактичними залишками на складах;
- сегментацію відповідності облікових працівників;
- контроль витрат на виробництво за центрами відповідальності.

Запропонована система внутрішнього контролю наведена в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Запропонована система внутрішнього контролю

№ з/п	Елемент контролю	Мета	Інструменти	Періодичність
1	Перевірка первинних документів	Запобігання помилкам	Електронні шаблони, цифрові підписи	Постійно
2	Контроль виробничих витрат	Дотримання норм і бюджету	План-факт аналіз	Щомісяця
3	Інвентаризація готової продукції	Достовірність обліку запасів	RFID - сканування, контрольні заміри	Щоквартально
4	Аудит реалізації	Контроль виручки, боргів	ERP-система	Щомісяця
5	Аналіз відхилень	Виявлення причин відхилень	Автоматизовані звіти	Щотижня

4. Удосконалення методів калькулювання собівартості

Для підвищення прозорості обліку витрат доцільно використовувати нормативний метод обліку витрат у поєднанні з ABC - костингом (Activity-Based Costing), що дає можливість:

- забезпечити контроль витрат на рівні технологічних операцій;

- ідентифікувати непродуктивні витрати;
- оптимізувати витрати на виробництво;
- підвищити точність собівартості продукції.

Порівняння традиційного і удосконаленого підходу до калькулювання наведено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Порівняння традиційного і удосконаленого підходу до калькулювання

№ з/п	Критерій	Традиційний метод	Нормативний +АВС
1	Точність визначення собівартості	Середня	Висока
2	Можливість аналізу відхилень	Обмежена	Повна
3	Контроль ресурсів	Частковий	Повний за процесами
4	Відображення непрямих витрат	Узагальнено	Детально за видами діяльності
5	Орієнтація на управління	Низька	Висока

5. Інтеграція управлінського та фінансового обліку

Важливо забезпечити єдину інформаційну платформу, що поєднує дані фінансової та управлінської звітності. Приклад інтегрованої моделі наведено на рисунку 3.4.

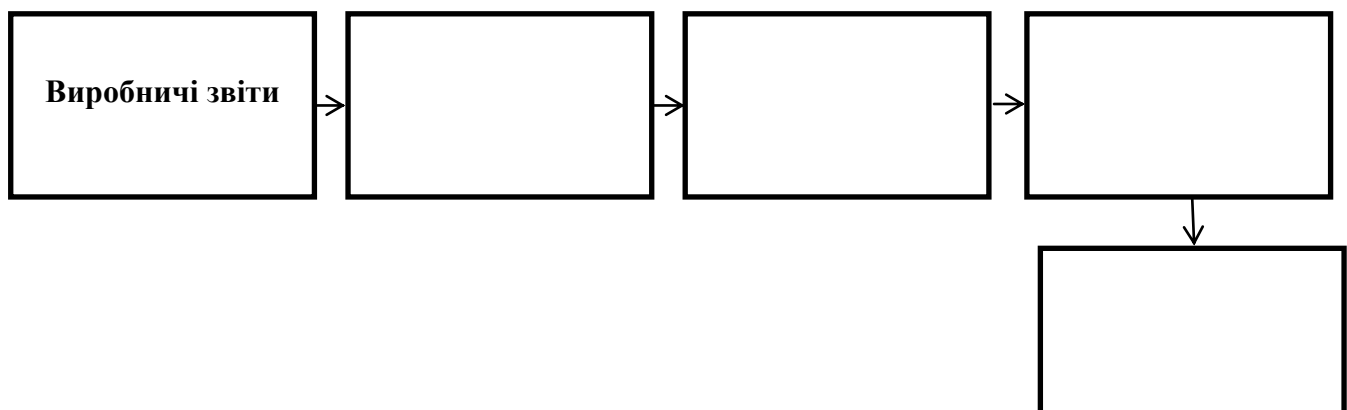

Рис.3.4. Інтегрована модель управлінського та фінансового обліку

6. Використання цифрових технологій та аналітики

Сучасні IT - рішення дозволяють значно підвищити прозорість обліку та ефективність прийняття управлінських рішень. Рекомендовано впровадити:

- Big Data Analytics - аналіз виробничих показників, прогнозування урожайності та ринку збуту;
- Business Intelligence системи (Power BI, Tableau) - створення інтерактивних панелей контролю;
- Mobile accounting solutions - мобільний доступ до облікових даних;
- Blockchain для контролю ланцюга поставок.

На рисунку 3.5. представлена запропонована схема цифрової моделі обліку аграрного підприємства.

Рис. 3.5. Схема цифрової моделі обліку аграрного підприємства

7. Формування аналітичної звітності для керівництва

Підприємствам слід формувати розширений управлінський пакет звітності, який включає:

- аналіз витрат і собівартості продукції за культурами (видами тваринництва);

- аналіз маржинальності продукції;
- аналіз відхилень між плановими і фактичними показниками;
- прогноз фінансових результатів.

Для підвищення прозорості та ефективності обліку виробництва і реалізації продукції аграрним підприємствам необхідно впровадити системний підхід, який поєднує модернізацію облікової політики, цифровізацію процедур документообігу, інтеграцію управлінського і фінансового обліку, а також формування ефективної системи внутрішнього контролю. Розширення аналітичних можливостей за рахунок ABC - костингу, ВІ -технологій та прогнозної аналітики сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємства, зростанню фінансової ефективності та забезпеченню прозорості для внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Висновки до третього розділу

1. Використання цифрових технологій у сільськогосподарському виробництві стало ключовим чинником підвищення ефективності управління ресурсами, точності обліку та оперативності прийняття управлінських рішень. Впровадження автоматизованих систем обліку дозволяє забезпечити безперервний контроль за процесами виробництва, рухом матеріальних цінностей і готової продукції, мінімізуючи вплив людського фактору. Такі системи інтегрують облік, аналітику та контроль в єдиному інформаційному середовищі, що підвищує достовірність облікових даних та скорочує витрати часу на обробку інформації.

Сучасні цифрові рішення - зокрема, ERP - системи, технології RFID, GPS-моніторинг, хмарні платформи обліку - сприяють автоматизації облікових процедур і створенню наскрізного цифрового простору агропідприємства. Це, у свою чергу, дозволяє підвищити рівень прозорості діяльності, оперативно відстежувати продуктивність виробництва та

забезпечити інтеграцію облікових даних з системами фінансового аналізу та планування.

2. Інтеграція управлінського та фінансового обліку є важливою передумовою формування ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення управління в аграрному секторі. Такий підхід дозволяє уникнути дублювання інформації, підвищити її достовірність і забезпечити узгодженість між внутрішньою (управлінською) та зовнішньою (фінансовою) звітністю. В умовах цифровізації економіки інтегрований облік забезпечує єдність інформаційних потоків, сприяє побудові системи Business Intelligence (Бізнес аналітика) (BI) і підтримує аналітичну функцію управління.

Завдяки інтеграції створюється цілісна інформаційна база, що дає змогу ефективно контролювати собівартість, рентабельність окремих видів продукції, центри відповідальності та напрями діяльності підприємства. У результаті керівництво отримує оперативні аналітичні звіти, які дозволяють приймати зважені управлінські рішення, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності аграрного бізнесу та його стійкості в умовах мінливого ринкового середовища.

3. Для підвищення прозорості та ефективності обліку виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції доцільно впроваджувати комплексні інформаційні системи, які поєднують бухгалтерський, виробничий і логістичний облік. Зокрема, ефективним є застосування цифрових платформ для електронного документообігу, аналітичних модулів для моніторингу витрат і доходів, а також автоматизованих систем контролю якості продукції. Це дозволяє не лише забезпечити точність облікових даних, а й створити передумови для прозорого аудиту та підвищення довіри з боку інвесторів і партнерів.

Крім того, важливим напрямом удосконалення є підвищення кваліфікації бухгалтерського персоналу та формування цифрової компетентності працівників, відповідальних за обліковий процес. Впровадження стандартів корпоративного управління, регламентів

внутрішнього контролю й аудиту, а також адаптація методики обліку до вимог МСФЗ сприятимуть підвищенню ефективності управління підприємством і формуванню достовірної, аналітично насиченою звітності, що відповідає міжнародним вимогам прозорості.

ВИСНОВКИ

1. Економічна сутність сільськогосподарських підприємств полягає у поєднанні виробничих ресурсів - землі, праці, капіталу та підприємницьких здібностей - з метою одержання продукції рослинництва і тваринництва, яке має суспільну користь і реалізується на ринку. Особливістю цієї діяльності є залежність виробничого процесу від природно-кліматичних умов, сезонності, тривалості біологічних циклів вирощування, а також специфічності використання землі як головного засобу виробництва. Ці чинники зумовлюють підвищений рівень ризику та нестабільності результатів діяльності аграрних підприємств.

Крім того, особливості сільськогосподарського виробництва проявляються у тому, що значна частина продукції використовується для власних виробничих потреб (насіння, корми, молодняк), що ускладнює процеси оцінки, калькулювання собівартості та формування фінансових результатів. Тому ефективність діяльності аграрних підприємств залежить не лише від технологічного рівня виробництва, а й від раціональної організації обліку, контролю та управління ресурсами. У сучасних умовах цифровізації економіки саме автоматизація облікових процесів і впровадження інноваційних агротехнологій є основою підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору.

2. Теоретичні основи обліку у сільському господарстві ґрунтуються на принципах достовірності, повноти, безперервності та обачності, що забезпечують формування реальної інформації про витрати, результати та ефективність виробничої діяльності. Сільськогосподарське виробництво має складну структуру витрат, які включають матеріальні, трудові та біологічні ресурси, тому облік повинен враховувати специфіку процесів вирощування культур і утримування тварин. Особливе значення має облік біологічних активів, продукції власного виробництва, а також оцінка незавершеного

виробництва, що вимагає застосування окремих методик та галузевих стандартів.

У процесі реалізації продукції облік забезпечує відображення операцій, пов'язаних з визначенням доходів, собівартості реалізованої продукції та фінансового результату. Це створює базу для аналізу ефективності діяльності та прийняття управлінських рішень щодо підвищення продуктивності та оптимізації витрат. Сучасні підходи до бухгалтерського обліку передбачають цифрову трансформацію облікових процесів через використання ERP-систем, хмарних платформ і технологій блокчейну, що підвищують прозорість, оперативність і аналітичність бухгалтерської інформації в аграрному секторі.

3. Нормативно-правова база бухгалтерського обліку у сільському господарстві України регулюється комплексом законодавчих і підзаконних актів, серед яких основним є ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, а також Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), що застосовуються підприємствами, орієнтованими на міжнародний ринок. Для аграрної галузі особливе значення мають НП(С)БО 30 «Біологічні активи» та НП(С)БО 16 «Витрати», які регламентують порядок оцінки та відображення у звітності виробничих процесів і результатів діяльності.

У сфері обліку реалізації продукції діють також податкові нормативи, що визначають порядок формування доходів, податку на прибуток і ПДВ. Дотримання вимог нормативно-правових актів забезпечує прозорість обліку, уніфікацію методології та достовірності фінансової інформації, необхідної для інвесторів, держави та управлінського персоналу. В умовах євроінтеграції України важливим напрямом розвитку є гармонізація національних стандартів з МСФЗ, що сприяє підвищенню інвестиційної привабливості аграрних підприємств, забезпеченню зіставності звітності та посиленню контролю за ефективністю виробництва й реалізації продукції.

4. Організаційно-економічна характеристика СТОВ «ДНІПРО-Н» свідчить про його функціонування як сучасного аграрного підприємства, що

здійснює виробничу діяльність у сфері рослинництва та тваринництва. Підприємство володіє достатнім земельним фондом, сільськогосподарською технікою та виробничими приміщеннями, що забезпечують повноцінний цикл виробництва продукції. Основною метою діяльності є отримання конкурентоспроможної продукції та забезпечення стабільної фінансової стійкості шляхом ефективного використання ресурсів.

СТОВ «ДНІПРО-Н» характеризується раціональною структурою управління, що включає виробничі підрозділи, бухгалтерську службу, економічний відділ та допоміжні служби. Це забезпечує чіткій розподіл функцій, координованість виробничих процесів та контроль за витратами. Підприємство використовує сучасні агротехнології та прагне підвищувати продуктивність праці, знижувати собівартість продукції та впроваджувати заходи для підвищення ефективності використання земельних і матеріально-технічних ресурсів.

Економічні результати діяльності підприємства демонструють тенденцію до зростання показників ефективності, що свідчать про конкурентоспроможність на аграрному ринку. Водночас підприємство зіштовхнулось з викликами, пов'язаними з коливаннями ринкових цін, кліматичними ризиками та загальноекономічною ситуацією в країні. Зважаючи на наявні ресурси, потенціал розвитку та стратегічну орієнтацію на підвищення якості продукції, СТОВ «ДНІПРО-Н» має можливості для зміцнення позицій на ринку та забезпечення сталого розвитку в довгостроковій перспективі.

5. Організація бухгалтерського обліку в аграрному підприємстві має забезпечувати повноту, достовірність і своєчасність інформації про господарські операції. На СТОВ «ДНІПРО-Н» система обліку будується на основі національних стандартів та нормативних актів, з урахуванням специфіки аграрної діяльності, що передбачає ведення обліку біологічних активів, витрат на виробництво та процесів трансформації продукції. Значне місце займає внутрішньогосподарський облік, який дозволяє контролювати

витрати за культурами, тваринницькими групами, технологічними операціями та підрозділами.

Система обліково-аналітичного забезпечення на СТОВ «ДНІПРО-Н» спрямована на підвищення прозорості та ефективності управління ресурсами. Використання автоматизованої бухгалтерської системи дозволяє здійснювати оперативний контроль витраті результатів діяльності, формувати управлінську звітність. Це сприяє своєчасному прийняттю рішень щодо оптимізації виробничих процесів.

Важливим аспектом в організації роботи бухгалтерської служби є інтеграція бухгалтерського та управлінського обліку, що забезпечує можливість комплексного аналізу. Ключову роль відіграє підготовка та підвищення кваліфікації облікового персоналу, здатного працювати з сучасним цифровим інструментом. Таким чином, правильна організована облікова система є вагомим складовим елементом ефективного внутрішнього контролю і конкурентоспроможності підприємства.

6. Організація обліку руху готової продукції в СТОВ «ДНІПРО-Н» побудована на принципах повноти, достовірності та своєчасності відображення господарських операцій, що забезпечує контроль за надходженням, зберіганням та відвантаженням продукції. Оприбуткування продукції здійснюється на підставі відповідних первинних документів - накладних, актів приймання, вагових квитанцій, що дозволяє оперативно фіксувати обсяги виробленої продукції та її якісні характеристики. Складський облік організовано з урахуванням специфіки агарного виробництва, сезонністю та необхідності забезпечення належних умов зберігання.

Процес реалізації продукції в підприємстві передбачає документальне оформлення відвантаження, ведення обліку договірних зобов'язань, контроль розрахунків з покупцями та своєчасне відображення доходів у бухгалтерському обліку. У ході реалізації використовуються типові форми первинних документів, товарно-транспортні накладні та електронні

документи, що зменшують ризики помилок і підвищує оперативність облікових процедур. Важливою складовою є правильне визначення собівартості продукції, оскільки це забезпечує формування достовірної фінансової звітності та обґрунтованість цінової політики підприємства.

Загалом система обліку руху готової продукції та її реалізації в СТОВ «ДНПРО-Н» відповідає нормативним вимогам та забезпечує належний рівень контролю за товарними потоками. Використання сучасних інформаційних технологій сприяє автоматизації облікових процесів, оперативному доступу до даних і підвищенню аналітичних можливостей управління. Це дозволяє підприємству своєчасно реагувати на зміни ринкового середовища, підвищувати ефективність збутової діяльності та забезпечувати стабільність фінансових результатів.

7. Попри розвиток цифрових технологій, аграрні підприємства все ще стикаються з низкою проблем у системі бухгалтерського обліку. Нерідко облік залишається частково автоматизованим, що призводить до затримок у формуванні звітності, помилок під час ручного ведення даних та обмежених можливостей аналітики. Крім того, на багатьох підприємствах слабкою ланкою є система внутрішнього контролю, що може спричинювати недостовірність даних та зниження ефективності прийняття рішень.

Суттєвою проблемою є недостатній рівень кваліфікації персоналу, обмеженість ресурсів для впровадження сучасних інформаційних систем та нормативна складність обліку в аграрній сфері, пов'язана з специфікою біологічних активів, сезонністю виробництва та складною системою оподаткування. Додаткові труднощі виникають у період економічної нестабільності, воєнних ризиків, зміни законодавства та інформаційних коливань.

Для підвищення якості облікової системи необхідним є удосконалення програмного забезпечення, впровадження автоматичних систем контролю, підвищення кваліфікації бухгалтерського персоналу, а також адаптація внутрішніх регламентів до сучасних вимог управління. Важливим напрямом

залишається подальша цифровізація, яка дозволить забезпечити прозорість, точність інформації та мінімізувати ризик помилок і втрат.

8. Використання цифрових технологій у сільськогосподарському виробництві стало ключовим чинником підвищення ефективності управління ресурсами, точності обліку та оперативності прийняття управлінських рішень. Впровадження автоматизованих систем обліку дозволяє забезпечити безперервний контроль за процесами виробництва, рухом матеріальних цінностей і готової продукції, мінімізуючи вплив людського фактору. Такі системи інтегрують облік, аналітику та контроль в єдиному інформаційному середовищі, що підвищує достовірність облікових даних та скорочує витрати часу на обробку інформації.

Сучасні цифрові рішення - зокрема, ERP - системи, технології RFID, GPS-моніторинг, хмарні платформи обліку - сприяють автоматизації облікових процедур і створенню наскрізного цифрового простору агропідприємства. Це, у свою чергу, дозволяє підвищити рівень прозорості діяльності, оперативно відстежувати продуктивність виробництва та забезпечити інтеграцію облікових даних з системами фінансового аналізу та планування.

9. Інтеграція управлінського та фінансового обліку є важливою передумовою формування ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення управління в аграрному секторі. Такий підхід дозволяє уникнути дублювання інформації, підвищити її достовірність і забезпечити узгодженість між внутрішньою (управлінською) та зовнішньою (фінансовою) звітністю. В умовах цифровізації економіки інтегрований облік забезпечує єдність інформаційних потоків, сприяє побудові системи Business Intelligence (Бізнес аналітика) (BI) і підтримує аналітичну функцію управління.

Завдяки інтеграції створюється цілісна інформаційна база, що дає змогу ефективно контролювати собівартість, рентабельність окремих видів продукції, центри відповідальності та напрями діяльності підприємства. У результаті керівництво отримує оперативні аналітичні звіти, які дозволяють

приймати зважені управлінські рішення, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності аграрного бізнесу та його стійкості в умовах мінливого ринкового середовища.

10. Для підвищення прозорості та ефективності обліку виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції доцільно впроваджувати комплексні інформаційні системи, які поєднують бухгалтерський, виробничий і логістичний облік. Зокрема, ефективним є застосування цифрових платформ для електронного документообігу, аналітичних модулів для моніторингу витрат і доходів, а також автоматизованих систем контролю якості продукції. Це дозволяє не лише забезпечити точність облікових даних, а й створити передумови для прозорого аудиту та підвищення довіри з боку інвесторів і партнерів.

Крім того, важливим напрямом удосконалення є підвищення кваліфікації бухгалтерського персоналу та формування цифрової компетентності працівників, відповідальних за обліковий процес. Впровадження стандартів корпоративного управління, регламентів внутрішнього контролю й аудиту, а також адаптація методики обліку до вимог МСФЗ сприятимуть підвищенню ефективності управління підприємством і формуванню достовірної, аналітично насиченою звітності, що відповідає міжнародним вимогам прозорості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безверхий К. В. Облік у сільському господарстві: теорія та практика. – Київ : КНЕУ, 2019.
2. Білик О. І. Економіка сільськогосподарських підприємств. – Київ : Центр учбової літератури, 2018.
3. Богдан І. С. Економіка аграрного виробництва. – Чернівці : Рута, 2021.
4. Бородіна О. М. Сталий розвиток аграрного сектору: виклики та перспективи. – Київ : Інститут економіки НАН України, 2020.
5. Бутинец Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. – Житомир : Рута, 2021.
6. Бутинська О. В. Особливості ведення бухгалтерського обліку на аграрних підприємствах. – Київ : КНЕУ, 2021.
7. Васильців Т. Г. Аграрний сектор у системі економічної безпеки держави: стратегічні орієнтири розвитку. – Львів : ДУ «ІЕП НАН України», 2023.
8. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами : навчальний посібник. – Київ : Центр учбової літератури, 2021.
9. Голов С. Ф. Фінансовий облік за міжнародними стандартами : навчальний посібник. – Київ : Центр учбової літератури, 2020.
10. Гуменюк І. М. Ефективність виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах ринкових трансформацій. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2020.
11. Гуцайлюк З. В. Облік у сільському господарстві : навчальний посібник. – Тернопіль : ТНЕУ, 2020.
12. Гуцул Т. В., Руденко, М. М. Контроль та аудит у сільськогосподарських підприємствах: проблеми та перспективи. – Харків : ХНЕУ, 2021.

13. Дем'яненко М. Я. Економіка сільського господарства України. – Київ : ННЦ «ІАЕ», 2019.
14. Дудар Т. Г. Цифровізація сільськогосподарського виробництва в Україні: сучасний стан і перспективи. – Житомир : ПП «Полісся», 2022.
15. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами).
16. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Мінфіну України №291 від 30.11.1999 р.
17. Крисанов Д. Ф. Інноваційний розвиток аграрного сектору економіки України. – Київ : КНЕУ, 2021.
18. Кужельний М. В. Теорія бухгалтерського обліку : навчальний посібник. – Київ : КНЕУ, 2016.
19. Малік М. Й. Аграрна економіка: теорія і практика розвитку. – Київ : ННЦ «ІАЕ», 2019.
20. Мельник О. В. Бухгалтерський облік у галузях сільського господарства. – Львів : ЛНАУ, 2020.
21. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) : Наказ Мінфіну України №373 від 21.06.2002 р.
22. МСБО 41 «Сільське господарство» (ред. 2022).
23. Нападовська, Л. В. Бухгалтерський облік: концепції, стандарти, практика. – Київ : КНЕУ, 2019.
24. П(С)БО 9 «Запаси»; П(С)БО 15 «Дохід»; П(С)БО 16 «Витрати»; П(С)БО 30 «Біологічні активи».
25. Панчишин С. М. Організаційно-економічні засади функціонування сільськогосподарських підприємств. – Київ : КНЕУ, 2020.
26. Пархоменко В. І. Організація виробничої діяльності аграрних підприємств. – Харків : ХНАУ ім. В. В. Докучаєва, 2017.
27. Пархоменко В. М. Облік реалізації продукції сільського господарства. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020.

28. Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент підприємства. – Київ : КНЕУ, 2020.
29. Савченко Т. Г. Гармонізація бухгалтерського обліку в Україні з міжнародними стандартами. – Економічний простір, №171, 2021. – С. 45–54.
30. Савченко В. Ф. Облік витрат і калькулювання собівартості продукції в аграрному секторі. – Суми : УАБС НБУ, 2018.
31. Савчук В. П. Облік і контроль у сільському господарстві: сучасні підходи. – Тернопіль : Економічна думка, 2018.
32. Семенюк О. К. Цифровізація аграрного сектору: проблеми та напрями розвитку. – Львів : ЛНУ, 2022.
33. Стадник В. В. Цифровізація облікових процесів в аграрному секторі економіки. – Тернопіль : ТНЕУ, 2022.
34. IFRS Foundation. International Financial Reporting Standard (IFRS) 15: Revenue from Contracts with Customers. – London, 2023.
35. Яровенко Г. М. Облік біологічних активів: сучасні підходи та проблеми застосування МСФЗ 41. – Одеса : ОНЕУ, 2020.

ДОДАТКИ

Додаток А

Оцінка майна та капіталу СТОВ "ДНІПРО-Н" за 2020-2024рр., тис. грн.

№ з/п	Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
	Майно - усього	37620,0	49318,0	60873,0	70645,0	72228,0	192,0
1	Необоротні активи	16117,0	26355,0	24940,0	35648,0	39654,0	246,0
1.1	Основні засоби	15907,0	26093,0	24678,0	35386,0	39392,0	247,6
1.2	Довгострокові біологічні активи	210,0	262,0	262,0	262,0	262,0	124,7
2	Оборотні активи	21503,0	22963,0	35933,0	34997,0	32574,0	151,5
2.1	Запаси	17016,0	19365,0	29768,0	30571,0	27511,0	161,7
2.2	Поточна дебіторська заборгованість	970,0	706,0	2585,0	41,0	493,0	50,8
2.3	Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	146,0	221,0	2345,0	1547,0	767,0	525,3
2.4	Інші оборотні активи	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2.5	Витрати майбутніх періодів	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3	Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Капітал- усього	37620,0	49318,0	60873,0	70645,0	72228,0	192,0
4.	Власний капітал	15393,0	35278,0	39260,0	41822,0	54051,0	351,1
4.1	Зареєстрований (пайовий) капітал	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	100,0
5.	Зобов'язання і забезпечення	22227,0	14040,0	21613,0	28823,0	18177,0	81,8
5.1	Довгострокові зобов'язання	26,0	0,0	0,0	0,0	11115,0	42750,0
5.2	Поточні зобов'язання	22201,0	14040,0	21613,0	28823,0	7062,0	31,8
5.3	Поточна кредиторська заборгованість	3098,0	1528,0	661,0	298,0	2251,0	72,7
5.4	Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Додаток Б

Оцінка руху та функціонального стану основних засобів СТОВ "ДНІПРО-Н" за 2020-2024рр., тис. грн.

№ з/п	Показник	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Відношення у % (відхилення,+;-) 2024 р. до 2020р.
<i>Вихідна інформація, тис. грн</i>							
1	Вартість основних засобів на початок року	19819,0	22273,0	33610,0	33469,0	45673,0	230,5
2	Надійшло за рік	2463,0	11337,0	2214,0	12483,0	6129,0	248,8
3	Вибуло за рік	9,0	0,0	2355,0	279,0	463,0	5144,4
4	Вартість основних засобів на кінець року	22273,0	33610,0	33469,0	45673,0	51339,0	230,5
5	Нараховано амортизації за рік	1017,0	1151,0	1274,0	1496,0	1660,0	163,2
6	Знос основних засобів: а) на початок року	5349,0	6366,0	7517,0	8791,0	10287,0	192,3
	б) на кінець року	6366,0	7517,0	8791,0	10287,0	11947,0	187,7
<i>Показники руху основних засобів</i>							
7	Річний приріст(+) або зменшення(-), тис.грн.	2454,00	11337,00	-141,00	12204,00	5666,00	230,9
8	Темп зростання (зниження), %	112,38	150,90	99,58	136,46	112,41	0,0
9	Темп приросту (зменшення), %	12,38	50,90	-0,42	36,46	12,41	0,0
10	Коефіцієнт оновлення, %	11,06	33,73	6,62	27,33	11,94	0,9
11	Коефіцієнт вибуття, %	0,05	0,00	7,01	0,83	1,01	1,0
12	Період оновлення (можливого повного вибуття), років						
13	Коефіцієнт заміни (простого відтворення),%						
14	Коефіцієнт розширення (розширеного відтворення), %						0,0
15	Період обороту, років	20,69	24,28	26,33	26,45	29,22	141,2
<i>Показники функціонального стану основних засобів</i>							
16	Коефіцієнт зносу, %: а) на початок року	26,99	28,58	22,37	26,27	22,52	-4,5
	б) на кінець року	32,12	33,75	26,16	30,74	26,16	-6,0
17	Коефіцієнт придатності,%: а) на початок року	73,01	71,42	77,63	73,73	77,48	-150,5
	б) на кінець року	67,88	66,25	73,84	69,26	73,84	6,0

Додаток В

Фінансові результати діяльності СТОВ "ДНІПРО-Н" за 2020-2024рр., тис. грн.

№ з/п	Показник	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	36796,00	59564,00	52298,00	55523,00	69740,00	189,5
2	Операційні витрати, у тому числі: а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);	32509,00	33998,00	38874,00	47525,00	51374,00	158,0
	б) адміністративні витрати;	1204,00	1730,00	2484,00	2725,00	2454,00	203,8
	в) витрати на збут;	69,00	257,00	2733,00	428,00	68,00	98,6
	г) інші операційні витрати.	617,00	1905,00	4821,00	1570,00	2904,00	470,7
3	Валовий прибуток (збиток)	4287,00	25566,00	13424,00	7998,00	18366,00	428,4
4	Валовий прибуток (збиток) у % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	11,65	42,92	25,67	14,40	26,33	14,7
5	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	2415,00	21794,00	5728,00	5000,00	17265,00	0,0
6	Фінансові та інвестиційні доходи	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
7	Фінансові та інвестиційні витрати	2237,00	1909,00	1746,00	2438,00	5036,00	225,1
8	Фінансовий результат до оподаткування	178,00	19885,00	3982,00	2562,00	12229,00	14850,0
9	Витрати (дохід) з податку на прибуток	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
10	Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
11	Чистий прибуток (збиток)	178,00	19885,00	3982,00	2562,00	12229,00	12051,0
12	Чистий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	0,48	33,38	7,61	4,61	17,54	17,1
16	Чистий прибуток (збиток) у % до валового прибутку (збитку)	4,15	77,78	29,66	32,03	66,58	62,4

Оцінка фінансової стійкості СТОВ "ДНПРО-Н" за 2020-2024рр., тис. грн.

№ з/п	Показник	Нормативне значення	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Відношення у % 2017 р. до 2013 р.
1.1	Коефіцієнт автономії	>0,5	0,41	0,72	0,64	0,59	0,75	182,9
1.2	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	<0,5	0,59	0,28	0,36	0,41	0,25	42,6
1.3	Коефіцієнт фінансування	>1	0,69	2,51	1,82	1,45	2,97	429,4
1.4	Коефіцієнт фінансового ризику	<1	1,44	0,40	0,55	0,69	0,34	23,3
1.5	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Зменшення	1,00	1,00	1,00	1,00	0,83	83,1
1.6	Коефіцієнт структури залученого капіталу	Збільшення	0,00	0,00	0,00	0,00	0,61	52275,1
2.1	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Збільшення	- 698,00	8923,00	14320,00	6174,00	29518,00	-4228,9
2.2	Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	>0,1	-0,03	0,39	0,40	0,18	0,91	-2791,6
2.3	Коефіцієнт забезпеченості запасів	>0,5	-0,03	0,40	0,46	0,20	0,94	-2741,0
2.4	Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Збільшення	0,00	0,00	0,04	0,02	0,01	164,3
3.1	Коефіцієнт реальної вартості майна	Збільшення	0,96	0,98	0,92	0,95	0,93	95,9
3.2	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Збільшення	0,42	0,53	0,41	0,50	0,49	115,9
3.3	Коефіцієнт накопичення амортизації	Збільшення	0,29	0,22	0,26	0,23	0,23	78,8
3.4	Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	Збільшення	1,33	0,87	1,44	0,98	0,91	68,5

Додаток Е

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів СТОВ "ДНІПРО-Н" за 2020-2024рр., тис. грн.

№ з/п	Показник	Нормативне значення	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Відношення у % (відхилення, +;-) 2024 р. до 2020 р.
1. Оцінка ліквідності								
1.1	Високоліквідні активи (А1)	≥П1	146,00	221,00	2345,00	1547,00	767,00	525,34
1.2	Середньоліквідні активи (А2)	≥П2	970,00	706,00	2585,00	41,00	493,00	50,82
1.3	Низьколіквідні активи (А3)	≥П3	20387,00	22036,00	31033,00	31454,00	31454,00	154,28
1.4	Найбільш строкові зобов'язання (П1)	≤А1	3098,00	1528,00	661,00	298,00	2251,00	72,66
1.5	Короткострокові зобов'язання (П2)	≤А2	16103,00	12510,00	20595,00	28525,00	4812,00	29,88
1.6	Довгострокові зобов'язання (П3)	≤А3	26,00	0,00	0,00	0,00	11115,00	42750,00
2. Оцінка платоспроможності								
2.1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	≥0,2	0,01	0,02	0,11	0,05	0,11	1651,53
2.2	Проміжний коефіцієнт покриття	≥0,7	0,05	0,07	0,23	0,06	0,18	354,94
2.3	Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	≥2	0,97	1,64	1,66	1,21	4,61	476,23
2.4	Коефіцієнт загальної платоспроможності	Збільшення	1,69	3,51	2,82	2,45	3,97	234,77
3. Оцінка оборотності оборотних активів								
3.1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-	36796,00	59564,00	52298,00	55523,00	69740,00	189,53
3.2	Середньорічна вартість оборотних активів	-	18383,00	22233,00	29448,00	35465,00	33785,50	183,79
3.3	Коефіцієнт обертання оборотних активів	Збільшення	2,00	2,68	1,78	1,57	2,06	103,13
3.4	Коефіцієнт завантаження оборотних активів	Зменшення	0,50	0,37	0,56	0,64	0,48	96,97
3.5	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	Зменшення	180	134	203	230	174	97

Додаток Ж

Оцінка ділової активності СТОВ "ДНІПРО-Н" за 2020-2024рр., тис. грн.

№ з/п	Показник	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Відношення у % (відхилення,+;-) 2024 р. до 2020 р.
Вихідна інформація, тис. грн.							
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	36796,00	59564,00	52298,00	55523,00	69740,00	189,53
2	Операційні витрати	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
3	Середньорічна вартість капіталу	33799,50	43469,00	55095,50	65759,00	71436,50	211,35
4	Середньорічна вартість необоротних активів	15304,00	25335,50	37269,00	40541,00	47936,50	313,23
5	Середньорічна вартість оборотних активів	15416,50	21236,00	25647,50	30294,00	37651,00	244,23
6	Середньорічна вартість оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів	17113,00	21211,50	26534,50	31243,50	15727,00	91,90
7	Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	1063,50	838,00	1645,50	2290,50	1244,50	117,02
8	Середньорічна вартість власного капіталу	15304,00	25335,50	37269,00	40541,00	47936,50	313,23
9	Середньорічна величина кредиторської заборгованості	2717,00	2313,00	1094,50	479,50	1274,50	46,91
Показники ділової активності							
10	Загальний коефіцієнт обертання капіталу	1,09	1,37	0,95	0,84	0,98	89,68
11	Фондовіддача необоротних активів, грн	2,40	2,35	1,40	1,37	1,45	60,51
12	Коефіцієнт обертання оборотних активів	2,39	2,80	2,04	1,83	1,85	77,61
13	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	151	128	177	196	194	129
14	Коефіцієнт обертання оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів	2,15	2,81	1,97	1,78	4,43	206,23
15	Тривалість одного обороту оборотних виробничих фондів, днів	167	128	183	203	81	48
16	Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	34,60	71,08	31,78	24,24	56,04	161,97
17	Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	10	5	11	15	6	62
18	Коефіцієнт обертання власного капіталу	2,40	2,35	1,40	1,37	1,45	60,51
19	Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	150	153	257	263	247	165
20	Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-

Додаток 3

Матриця визначення рейтингів фінансових показників для сільськогосподарських господарюючих суб'єктів

№ з/п	Показник	Рейтинг										
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Показники ліквідності											
1.1	Коефіцієнт поточної ліквідності (загальний коефіцієнт покриття)	0-0,1	0,1-0,2	0,2-0,3	0,3-0,4	0,4-0,5	0,5-0,7	0,7-0,9	0,9-1,1	1,1-1,3	1,3-1,5	>=1,5
1.2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0-0,05	0,05-0,1	0,1-0,15	0,15-0,2	0,2-0,3	0,3-0,4	0,4-0,5	0,5-0,6	0,6-0,7	0,7-0,8	>=0,8
2	Показники ділової активності											
2.1	Період оборотності дебіторської заборгованості, днів (тривалість одного обороту дебіторської заборгованості)	>240	220-240	200-220	180-200	160-180	140-160	120-140	100-120	80-100	60-80	<=60
2.2	Період оборотності оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів, днів	>280	250-280	220-250	190-220	160-190	140-160	120-140	100-120	80-100	60-80	<=60
2.3	Період оборотності активів, днів	>1080	960-1080	840-960	720-840	600-720	540-600	480-540	420-480	360-420	300-360	<=300
3	Показники фінансової незалежності											
3.1	Коефіцієнт фінансової незалежності, % (коефіцієнт концентрації залученого капіталу)	100	95-100	90-95	85-90	80-85	75-80	70-75	60-70	45-60	25-45	0-25
3.2	Частка оборотних активів, сформованих за рахунок власних коштів, % (коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів)	0	0-1	1-2	2-4	4-6	6-8	8-11	11-15	15-20	20-30	>=30
4	Показники рентабельності											
4.1	Рентабельність продажу, %	<-10	-10 - -6	-6 - -3	-3 - -1	-1 - 0	0 - 1	1 - 3	3 - 5	5 - 7	7 - 10	>=10
4.2	Рентабельність активів, % (загальна рентабельність (збитковість) капіталу)	<-12	-12 - -8	-8 - -5	-5 - -2	-2 - 0	0 - 1	1 - 2	2 - 3	3 - 4	4 - 5	>=5
4.3	Рентабельність капіталу, % (загальна рентабельність (збитковість) власного капіталу)	<-8	-8 - -6	-6 - -4	-4 - -2	-2 - 0	0 - 2	2 - 4	4 - 6	6 - 8	8 - 10	>=10
5	Інші показники											
5.1	Знос основних засобів, % (коефіцієнт зносу основних засобів)	95-100	90-95	85-90	80-85	75-80	70-75	60-70	50-60	40-50	20-40	0-20
5.2	Частка простроченої кредиторської заборгованості, %	>70	60-70	50-60	40-50	30-40	20-30	15-20	10-15	5-10	0-5	=0

